

REPUBLIKA SLOVENIJA

**MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE
P O L I C I J A**

GENERALNA POLICIJSKA UPRAVA

UPRAVA UNIFORMIRANE POLICIJE

Štefanova ulica 2, 1501 LJUBLJANA

Telefon: 01 472 42 77; telefaks: 01 472 44 07

E-pošta: gp.mnz@gov.si; <http://www.policija.si>

Šifra: 31-500809/2005/1 (2151-2)

Datum: 20.10. 2005

**ZAKLJUČNO POROČILO
DELOVNE SKUPINE ZA UVEDBO
ELEKTRIČNEGA PARALIZATORJA
V POLICIJO**

KAZALO:

1. UVOD.....	3
2. MEDNARODNI PRIMERJALNI PREGLED	6
3. ETIČNI VIDIK UPORABE ELEKTRIČNEGA PARALIZATORJA V POLICIJI	15
4. MEDICINSKI VIDIK UPORABE TASERJA.....	19
5. PRAVNI VIDIK.....	37
6. UGOTOVITVE PRAKTIČNEGA TESTIRANJA	41
7. USPOSABLJANJE ZA UPORABO ELEKTRIČNEGA PARALIZATORJA	44
8. OPISI PRIMEROV.....	50
9. APEL AMNESTY INTERNATIONAL PROTI UPORABI IN PRODAJI ELEKTRIČNIH PARALIZATORJEV	57
10. ZAKLJUČEK IN PREDLOGI.....	58

1. UVOD

V Policiji redno spremljamo, analiziramo¹ in proučujemo uporabo policijskih pooblastil, med katera sodi tudi uporaba prisilnih sredstev. Cilji proučevanja in analiziranja uporabe prisilnih sredstev so različni, predvsem pa ugotavljanje zakonitosti in strokovnosti uporabe, usposobljenosti policistov za uporabo, ustreznosti prisilnih sredstev z vidika zmanjševanja posledic uporabe in tudi učinkovitost posameznih prisilnih sredstev pri opravljanju policijskih nalog. V zadnjih nekaj letih je pri uporabi najhujših prisilnih sredstev (strelnega orožja) prišlo do hujših posledic, tudi do smrti oseb, zoper katere so bila uporabljena.

Redno pa spremljamo in analiziramo² tudi napade na policiste. Zaskrbljujoče je, da je bilo v letu 2003 pri opravljanju policijskih nalog napadenih kar 325 policistov, od katerih je bilo lahko telesno poškodovanih 113. V primerjavi z letom 2002 pa se je število kaznivih dejanj napadov na policiste povečalo za 7,2 %.

Pri napadih na policiste in pri upiranju so kršitelji v letu 2004 poleg različnih hujših oblik fizične sile, kot so npr. udarci z roko in nogo (346-krat), uporabljali orožje in najrazličnejše nevarne predmete in orožje (puško 6-krat, pištolo 1-krat, nož 24-krat, drugo hladno orožje 3-krat, steklenico 7-krat, sekuro 9-krat, kladivo 5-krat, palico 9-krat, nevarnega psa 1-krat, vile 3-krat, goreče predmete 2-krat in druge nevarne predmete 118-krat), ki predstavljajo veliko stopnjo tveganje za zdravje in življenje policistov. Ti predmeti že po naravi stvari lahko povzročijo hudo telesno poškodbo ali smrt policistov (npr. udarec s palico po glavi, rez z nožem po roki, udarec s kladivom ...), zato verjetno ni potrebno ocenjevati tveganja. Posebej zaskrbljujoče je tudi, da je kar 2.387 oseb od skupno 5.104, zoper katere so bila uporabljena prisilna sredstva, pod vplivom alkohola, 132 pod vplivom mamil in 211 v nepojasnjenem psihičnem stanju. Dokazano je, da te osebe zelo pogosto posežejo po orožju ali nevarnih predmetih. Takšno stanje oseb pomeni še dodatno oviro pri obvladovanju upiranja, znatno večja pa je tudi možnost nastanka posledic, tako pri policistih kot pri osehah.³ Ker zunanje javnosti same številke pogosto ne prepričajo o nevarnostih, ki so jim izpostavljeni policisti, zajema poročilo tudi opis nekaterih nevarnih primerov, večinoma iz letošnjega leta.

Zaradi vsega navedenega smo začeli proučevati možnosti za uporabo ustrežnejših prisilnih sredstev, s katerimi bi lahko zmanjšali tako posledice pri osehah, zoper katere so uporabljena, ter tudi pri policistih. Policisti po zakonu lahko uporabijo le tisto prisilno sredstvo, s katerim opravijo nalogo z najmanjšimi škodljivimi posledicami za osebo.

V svetu je tehnološki razvoj orožja v zadnjih letih zelo napredoval. Cilj je bil zmanjšanje posledic (med katerimi je celo smrt) zaradi uporabe najhujših prisilnih sredstev. Na potrebo po uvedbi manj nevarnih sredstev čedalje pogosteje opozarjajo tudi mednarodne organizacije, ki se ukvarjajo z varovanjem človekovih pravic in svoboščin. Tako so bila na 8. kongresu Organizacije združenih narodov o preprečevanju in obravnavanju prestopnikov, ki je bil od 27. avgusta do 7. septembra 1990 v Havani na Kubi, sprejeta temeljna načela o uporabi sile in strelnega orožja za policijske uslužbence.⁴ Vlade držav so bile pozvane, da sprejmejo ta načela, z ustrežno prilagoditvijo notranje zakonodaje in delovanja. V načelih je posebej poudarjeno, naj države razvijejo čim več sredstev in opremijo policiste z različnimi

¹ Vir: Analiza telesnih poškodb pri pasivnem upiranju v prvem polletju 2003, Analiza telesnih poškodb pri pasivnem upiranju v letu 2003, Analiza telesnih poškodb policistov pri uporabi prisilnih sredstev v letu 2004 in publikacije Primeri iz prakse (št. 1, 2 in 3).

² Vir: Analiza napadov na policiste v letu 2002, Analiza napadov na policiste v letu 2003, Letno poročilo UUP o uporabi prisilnih sredstev in napadov na policiste v letu 2004 in Primeri iz prakse (št. 1, 2 in 3).

³ Take osebe niso sposobne obvladovati svojega ravnanja in se razumno odzivati na okolico, poleg tega pa tradicionalna prisilna sredstva (fizična sila, palica in plinski razpršilec) večinoma niso učinkovita, ker niso dovezetne za bolečino.

⁴ Navedeno tudi v dokumentu Mednarodnega odbora Rdečega križa Služimo in varujemo (www.icrc.org).

vrstami orožja in streliva, ki dopuščajo različno uporabo sile in strelnega orožja, in naj razvijejo nesmrtonosno orožje, da omejijo uporabo sredstev, ki lahko povzročijo smrt ali poškodbo. Med manj nevarna sredstva pa nedvoumno sodijo sredstva za pasivizacijo oseb, kot je npr. električni paralizator.

V svetu je veliko različnih ponudnikov električnih paralizatorjev. Večina znanih paralizatorjev deluje le ob neposrednem dotiku z osebo, pri tem pa sta že lahko neposredno ogrožena zdravje in življenje policista (napad z nevarnim sredstvom ali orožjem), malo pa je takih, ki lahko delujejo tudi na daljavo. Pri poizvedbah in stikih s tujimi varnostnimi organi je bilo ugotovljeno, da evropske policije (Velika Britanija, Nemčija, Švica, Avstrija, Grčija, Švedska, Finska) in ameriška policija uporabljajo ali imajo v poskusni uporabi električni paralizator znamke Taser M26 in izpopolnjeni model Taser X26. V javnosti je bil predstavljen tudi električni paralizator podjetja Reichmetal, znamke Plasma Taser, ki pa je še vedno v fazi tovarniškega testiranja. V evropskih državah so ga začeli uvajati pred dobrima dvema letoma in v državah, v katerih smo pridobivali podatke, ne ugotavljajo negativnih posledic.

Študije o električnem paralizatorju znamke Taser M26, ki so jih opravili v tujini⁵, so potrdile, da so pri uporabi tega manj nevarnega orožja bistveno manj pogoste poškodbe, tako napadalcev kot policistov, in da je tudi verjetnost nastanka poškodb bistveno manjša kot pri uporabi drugih vrst prisilnih sredstev. Najpomembnejše pa je, da se je z uvedbo taserja bistveno zmanjšalo število smrtnih primerov zaradi uporabe prisilnih sredstev.⁶ Do sedaj je bil uporabljen v že več kot 100.000 primerih. Poudariti je potrebno, da je pri obvladovanju nasilnih oseb, tako kot pri vseh drugih prisilnih sredstvih, tudi pri uporabi električnega paralizatorja določeno tveganje, da nastanejo posledice. Električni paralizator je ob določenih pogojih edina alternativa strelnemu orožju, pri uporabi katerega pa so nedvoumno bistveno hujše posledice kot pri uporabi električnega paralizatorja. Poudariti je potrebno, da s pravočasno uporabo električnega paralizatorja lahko preprečimo okoliščine, ki vodijo v uporabo strelnega orožja (npr. napadalec grozi z nožem). Hkrati pa se treba zavedati tudi, da električni paralizator še ni tako izpopolnjen, da bi ga lahko uporabili v primeru napada s strelnim orožjem, razen če imamo ustrezno zaščito.

V letu 2002 so se predstavniki slovenske policije udeležili predstavitve električnega paralizatorja znamke Taser M26 v Avstriji, ki jo je za avstrijsko žandarmerijo izvedel policijski inštruktor iz ZDA. Nato pa so v letu 2003 predstavniki podjetja Varnost Maribor za policijo organizirali teoretično in praktično predstavitev delovanja električnega paralizatorja znamke Taser M26. Na podlagi izkušenj tujih policij in proučitve pridobljene dokumentacije, je bil v Upravi uniformirane policije GPU pripravljen predlog za uvedbo električnega paralizatorja v slovensko policijo in poslan v obravnavo na ožji kolegij generalnega direktorja policije.

Na 14. seji ožjega kolegija generalnega direktorja policije dne 8. 10. 2003 je bil sprejet sklep št. 82, da se ustanovi delovna skupina, ki pripravi vse potrebne akte za uvedbo električnega paralizatorja kot prisilnega sredstva v slovensko policijo.

Dne 25. 11. 2003 je generalni direktor policije izdal sklep o imenovanju delovne skupine z nalogo, da pripravi predloge sprememb in dopolnitev Pravilnika o policijskih pooblastilih in aktov, ki urejajo materialno-tehnična sredstva v policiji, ter program usposabljanja policistov za uporabo električnega paralizatorja. Delo je potekalo v 4 podskupinah, ki so morale proučiti posamezne vidike uporabe električnega paralizatorja in pripraviti gradivo in predloge za

⁵ V več državah so različne medicinske fakultete in inštituti (univerza za kardiologijo v Ottawi, univerza v Missouriju, univerza v Carletonu ...) izdelali obsežne študije in raziskave o možnih zdravstvenih posledicah pri uporabi paralizatorja (dostopne so na spletni strani firme Taser). V preizkusih je sodelovalo več kot 50.000 prostovoljcev, med njimi tudi osebe, ki uporabljajo srčne spodbujevalnike. Medicinske fakultete so povsem neodvisne in nepristranske institucije in so nedvoumno pristojne za taka strokovna mnenja in raziskave.

⁶ Po podatkih podjetja TASER International, zbranih od policijskih organizacij po celem svetu, je bilo do lanskega leta rešenih že več kot 4.000 človeških življenj.

končno poročilo. Člani delovne skupine so podrobno proučili različna gradiva, ki so navedena med viri, pridobili podatke iz tujine in dokumentacijo od pristojnih ustanov v Sloveniji, nekaj članov se je udeležilo tridnevnega usposabljanja inštruktorjev za uporabno električnega paralizatorja, izvedli pa so tudi praktično testiranje.

Poročilo je sestavljeno iz posameznih poglavij, ki poleg ugotovitev vsebujejo tudi konkretne predloge, ki bodo po odločitvi o poskusni uvedbi električnega paralizatorja povzeti v ustreznih usmeritvah in v priročniku za usposabljanje⁷ (v elektronski obliki na zgoščenki). Priročnik je namenjen tudi predstaviti delovanja električnega paralizatorja, za lažje razumevanje poročila je tudi priporočljiv njegov ogled. Za obširnejšo in natančnejšo seznanitev so poročilu priloženi tudi celotni dokumenti, katerih vsebina je bila sicer povzeta v posameznih poglavjih ali navedena med viri. Pri tem bi posebej opozorili na prevedeno poročila Amnesty International ZDA o uporabi električnih paralizatorjev in odgovor podjetja Taser Interantional na njihove pozive, da se prepove njihova uporaba.

⁷ V priročnik bodo po sprejetju gradiva vključeni tudi etični, pravni in zdravstveni vidik.

2. MEDNARODNI PRIMERJALNI PREGLED

Za pripravo mednarodnega primerjalnega pregleda smo zbrali podatke iz Avstrije, Francije, Italije, Velike Britanije in Nemčije, in sicer o: uporabi, enoti, pravni podlagi (pogoji, način, omejitve), posledicah uporabe, smrtnih primerih in vzrokih, usposabljanjih ter dokumentaciji o testiranju. Podatki so bili pridobljeni od posameznih uradnikov za zvezo (Avstrija, Francija, Italija, Velika Britanija), pisno (Švica, Nemčija); ustno (Avstrija, Francija) in z interneta (Švedska, Finska, ZDA). Izhodiščno je bilo gradivo, zbrano na mednarodni strokovni konferenci Policijske vodstvene akademije o elektroimpulzivnem aparatu Taser M26, ki je 2. in 3. julija 2003 potekala v Münstru v Nemčiji.

Varnostnim službam nekaterih držav so bila zastavljena naslednja vprašanja:

- Ali kateri od vaših varnostnih organov uporablja električni paralizator? Če ga, kateri model (TASER X26, TASER M26)?
- Katere službe ga uporabljajo?
- Pogoji in pravna podlaga za njegovo uporabo (npr. ko je dovoljeno uporabiti fizično silo, solzivec, gumijevko, strelno orožje ...).
- Ali obstajajo konkretne določbe v zvezi z njegovo uporabo oziroma omejitvijo njegove uporabe?
- Kakšne so vaše konkretne izkušnje z njegovo uporabo? Ali poznate primere, ko je njegova uporaba povzročila smrt?
- Kakšna usposabljanja imate za njegovo uporabo (programi, videoposnetki ...)?
- Dokumentacija o že opravljenih testih?
- Kateri so razlogi, da vaši varnostni organi taserja ne uporabljajo?

Pripravljenih je bilo več vmesnih pregledov.

Ali kateri od vaših varnostnih organov uporablja električni paralizator? Če da, kateri model (TASER X26, TASER M26)?

AVSTRIJA	Testirata se oba modela. S praktično uporabo ni izkušenj, razen prostovoljnih poskusov.
FRANCIJA	Nobena služba policije ali žandarmerije ga zaenkrat ne uporablja. V RAID-u (policijski specialni enoti) ga ocenjujejo, poskusno pa bi ga lahko uporabili tudi v GIPN (regionalne službe, enakovredne RAID-u). M26 je leta 1999 preizkušala nacionalna policija v okviru CREL-a (center za raziskave in logistične študije nacionalne policije).
ITALIJA	Nobena služba v državi ne uporablja taserja.
ŠVICA	Po podatkih predsednika švicarske policijsko-tehnične komisije se v Švici priporoča uporaba destabilizacijskega aparata (taserja) pri specialnem ukrepanju.
VELIKA BRITANIJA	Policija poskusno uporablja Taser M26. Aprila 2004 so se odločili za podaljšanje poskusnega obdobja.
NEMČIJA	Po do sedaj zbranih podatkih Taser M26 preizkuša več zveznih dežel, v nekaterih je že v redni uporabi.

Podatki z interneta:

FINSKA	Od 26. 10. 2004 do 31. 5. 2005 bo MNZ Finske testiralo Taser X26.
ŠVEDSKA	Testirajo X-26.
ZDA	Uporabljajo oba modela. Taser se uporablja v 43. od 50. zveznih držav in je v policijskih enotah zelo razširjen in pogost.

Katere službe ga uporabljajo?

AVSTRIJA	Trenutno ga testirajo izključno specialne enote.
FRANCIJA	Nobena. Kljub temu so ta pripomoček preskusili v dolini Marne, vendar le proti nevarnim psom. S poskusi pa niso bili zadovoljni (kot probleme so izpostavili: domet, razdaljo med dvema izstrelkoma ter premikajočo se tarčo).
ŠVICA	Taser X26 uporabljajo praviloma interventne enote (specialne enote) in deloma oddelki za iskanje.
VELIKA BRITANIJA	Uporabljajo ga naslednje regionalne enote britanske policije: <ul style="list-style-type: none"> - Thames Valley Police, - Northamptonshire Police, - North Wales Police, - Metropolitan Police, - Lincolnshire Police.
NEMČIJA	V deželah, ki taser testno uporabljajo, je uporaba zaenkrat praviloma omejena na specialne enote. V deželi Mecklenburg - Vorpommern uvedbe v bližnji prihodnosti ne načrtujejo.

Podatki iz interneta:

ZDA	Uporabljajo ga splošne policijske postaje in SWAT ekipe.
-----	--

Pogoji in pravna podlaga za njegovo uporabo (ko je dovoljeno uporabiti fizično silo, solzivec, gumijevko, strelno orožje ...).

AVSTRIJA	Temeljne podlage oblikuje avstrijski zakon o uporabi orožja iz 1969. Delovna skupina tehnikov, operativnih taktikov in pravnikov trenutno proučuje, kam bi to manj nevarno orožje razvrstili (kategorija). Šele po pridobitvi soglasja zveznega ministra za notranje zadeve (trenutno v postopku) in prilagoditvi zakonu o uporabi orožja bo kot manj nevarno elektroimpulzivno orožje razporejeno kot strelno orožje (kot zračna pištola kategorije D).
FRANCIJA	Kot za uporabo orožja velja pravilo, da mora obstajati sorazmerje med nevarnostjo in njegovo uporabo. Obstaja osnutek evropskega pravilnika o prodaji določene opreme (ki bi jo bilo mogoče zlorabiti, posebej za mučenje), zato bi morala Francija oblikovati specifične pravilnike za uporabo.
ŠVICA	Taser lahko uporabljajo samo posebej usposobljene osebe. Obstajajo interna službena navodila v policijskih enotah, ki se nanašajo na različne odredbe o policijskem delu v različnih kantonih.
VELIKA BRITANIJA	Potrebno je opozoriti, da Britanci za naš pojem »uporaba« uporabljajo enkrat »deployment« in drugič »usage«, in sicer: <p>deployment: ko je taser dan v uporabo v operaciji, v kateri je sicer dovoljena tudi uporaba strelnega orožja;</p> <p>usage: operativna uporaba v različnih okoliščinah, na enega od naslednjih treh načinov:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izvlačenje naprave (kjer koli se proti komu uporablja sila/ali obstoja grožnja z njeno uporabo, če je bilo pri tem izrečeno ustno opozorilo ali ne), vžig naprave ali usmeritev laserske namerilne naprave na osebo; - sprožitev naprave na način, da se proti nekemu izstrelita konici, ali - pritisk naprave na nekoga in njeno delovanje »na dotik«.

	<p>Načela za uporabo (deployment) taserja, izhajajoča iz poskusnega obdobja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - taser se uporablja samo v okoliščinah, v katerih policisti lahko uporabijo tudi strelno orožje; - taser je v stanju pripravljenosti za uporabo (samo poleg strelnega orožja); - struktura poveljevanja je v skladu z navodili iz priročnika za uporabo strelnega orožja in - policisti bodo izurjeni v skladu z navedenimi načeli.
NEMČIJA	<p>V nekaterih zveznih deželah je bila v ta namen spremenjena zakonodaja, in sicer zakona o policiji ali zakona o odvracanju nevarnosti ipd. V nekaterih deželah o razvrstitvi (umestitvi) še razmišljajo. Gre za uvrstitev pod orožje ali kot pomožno sredstvo za telesno prisilo. Dosedanje pravne opredelitve glede uradne razvrstitve Taserja M26, ki je zelo podobna pištoli, niso usklajene in tudi razprave o tem še niso končane. Informacije o uvedbi na federalnem nivoju spremlja Polizei-Führungsakademie (PFA ali policijska vodstvena akademija), Polizeitechnisches Institut (PTI ali policijsko-tehnični inštitut).</p>

Podatki z interneta:

ZDA	<p>O uporabi taserja nimajo posebnih predpisov, ker se pojmuje kot zračno orožje. Pogoji za njegovo uporabo so sicer enaki, kot za uporabo plinskih razpršilcev, tako da ga lahko uporabljajo tudi civilisti. Vendar ga ti ne smejo nositi na letališča, v šole in na sodišča.</p>
-----	--

Ali obstajajo konkretne določbe v zvezi z njegovo uporabo oziroma omejitvijo njegove uporabe?

AVSTRIJA	<p>Uporablja se po priporočilih proizvajalca, izkušenj ameriških kolegov in z medicinskega stališča po možnosti se ne usmerja proti glavi (v oči). Omejena je uporaba proti nosečnicam.</p>
FRANCIJA	<p>Glej naslednji odgovor (št. 5).</p>
ŠVICA	<p>V Švici ni predpisano, kdaj se kakšno operativno sredstvo/orožje mora/sme uporabiti, ampak velja temeljno načelo o sorazmernosti. Glede na situacijo se spreminja operativno sredstvo. Za to je potrebno osnovno izobraževanje pooblaščenih policijskih uradnikov.</p> <p><i>Primer službenega navodila:</i> pri destabilizacijskem aparatu gre za nesmrtno službeno orožje, ki se lahko uporablja samo na podlagi njegovega kratkotrajnega učinka nenevarnega tokovnega impulza in posledičnega učinka na telesno integriteto ciljne osebe kot dopolnilno ali nadomestno sredstvo za telesno prisilo (večnamenska policijska palica ali dražilno-pršilni aparat). Predpisano je tudi, da je potrebno osebi po uporabi zagotoviti pomoč. Po vsaki uporabi destabilizacijskega sredstva je potrebno napisati poročilo. Da bi v Švici izkušnje o uporabi lahko ocenili, se vsakokrat izpolni vprašalnik švicarske policijsko-tehnične komisije (je pri avtorju tega gradiva).</p>
VELIKA BRITANIJA	<p>Obvladovanje konfliktov in odgovor na nasilje sta ključni policijski funkciji. Policijski odgovor na nasilje je za zaščito človekovih pravic in dolžnost v skladu s 2. členom Evropske konvencije o človekovih pravicah, ki se nanaša na zaščito življenja.</p> <p>Posebne predpisa, ki bi urejal uporabo taserja, ni. Pogoji za njegovo uporabo (deployment) so zaenkrat enaki kot za uporabo strelnega orožja (po britanski zakonodaji – op. prev.):</p>

	<p>»...kadar morajo med opravljanjem službe zaščititi sebe ali koga drugega pred osebo, ki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poseduje strelno orožje, - ima strelno orožje pripravljeno za uporabo ali - je sicer tako nevarna, da je potrebna uporaba strelnega orožja.« <p>Čeprav ni posebnega predpisa, ki bi uporabo te naprave konkretno urejal, je v poročilih strokovnih služb zaslediti vrsto priporočil za njegovo uporabo. Eno takšnih je naslednje:</p> <p>»Taser se lahko uporabi v vsakem primeru, ko oseba povzroča nasilje, ali grozi z njim in bi uporaba paralizatorja zmanjšala možnost poškodbe katere koli osebe. Uporaba taserja mora biti, tako kot uporaba vseh drugih prisilnih sredstev, proporcionalna in v skladu z vsemi predpisi.</p> <p>Take situacije so zlasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obvladovanje oborožene ali neoborožene nasilne osebe; - zaščita posameznika pred samopoškodovanjem, tudi v zaprtih prostorih, kot so prostori za pridržanje, zasebna stanovanja ipd., - samoobramba ali obramba drugega pred fizičnim napadom ali - odstranjevanje neposlušnih demonstrantov (v nasprotju s standardnimi načini, ko lahko pride do poškodb). <p>Uporaba taserja se odsvetuje pri vzpostavljanju JRM ob množičnih kršitvah, za razbijanje množice torej.«</p>
NEMČIJA	<p>Prevod dveh členov policijskega zakona Saške Dežele, ki govorita o uporabi prisilnih sredstev.⁸</p> <p><i>Paragraf 31 (Pojem in sredstvo neposredne sile)</i></p> <p><i>Neposredna prisila je vsak učinek enostavnega fizičnega nasilja, pripomočka fizičnega nasilja ali uporabe orožja na osebe ali stvari.</i></p> <p><i>Pripomočki fizičnega nasilja so posebno lisice, vodni top, tehnične blokade, službeni psi, službeni konji, službena vozila, dražila, kot so eksplozivne snovi za razstreljevanje (razstreliva). Državno ministrstvo za notranje zadeve lahko dovoli še druge pripomočke fizičnega nasilja.</i></p> <p><i>Kot orožje so dovoljeni gumijevka, pištola, revolver, puška in avtomatsko ročno strelno orožje.</i></p> <p><i>Paragraf 32 (Pogoji in izvedba neposredne prisile)</i></p> <p><i>Neposredna prisila se sme uporabiti, če se policijska namera ne more doseči na drugačen način. Če je cilj dosežen, se neposredne prisile ne sme več uporabiti. Zoper osebe se sme uporabiti neposredna prisila samo, če se policijske naloge z neposredno prisilo ne da izvesti. Uporabljeno sredstvo mora biti po načinu in meri primerno vedenju, starosti in stanju prizadete osebe. Zoper zbrane ljudi se sme uporabiti neposredna prisila samo, če njena uporaba zoper posamezne udeležence zborovanja očitno ne zagotavlja uspeha.</i></p> <p><i>Pred uporabo neposredne prisile je potrebno z njo zagroziti. Če pa okoliščine tega ne dovoljujejo, grožnja torej ni možna, posebno če je potrebno takoj</i></p>

⁸ Vir: Predpis in upravno navodilo saškega ministrstva za notranje zadeve o registraciji električnega paralizatorja "Advanced Taser M26" pri poveljstvu specialne enote dežele Saške iz leta 2002.

	<p><i>preprečiti neposredno nevarnost s sredstvi prisile. Grožnja z uporabo strelnega orožja velja tudi, če sprožimo varnostni strel.</i></p> <p><i>Strelno orožje se sme brez grožnje uporabiti, če je to nujno za preprečitev neposredne nevarnosti za življenje in telo.</i></p> <p><i>Zoper množico ljudi je potrebno zagroziti z uporabo neposredne prisile po možnosti pravočasno, tako da se neprizadete osebe lahko oddaljijo. Pred uporabo strelnega orožja zoper osebe v množici je potrebna grožnja; grožnjo je potrebno ponoviti pred uporabo. Pri uporabi tehničnih blokad in službenih konj je prav tako nujna grožnja. Za uporabo neposredne prisile za izvršbo upravnih aktov policije med drugim veljajo predpisi saškega zakona o upravni izvršbi.</i></p>
--	--

Podatki z interneta:

ZDA	<p>Iz navodila za uporabo taserja okrožja Stockton (Kalifornija, ZDA) je razvidno, da je uporaba predvidena (vendar ne izključujejo drugih možnih situacij):</p> <ul style="list-style-type: none"> - zoper avtodestruktivne, nevarne in/ali zelo bojevite posameznike; - ko takšna uporaba lahko pripomore k povečani varnosti policistov, osumljencev ali drugih oseb (lahko se uporabi že proti osebi, za katero se zdi, da zoper njo ni učinkovita osnovna uporaba fizične sile, torej prijetje in vlečenje); - ko se na ta način lahko pridobi taktična prednost in na vajah, treningih in demonstracijah. <p>Uporaba taserja je prepovedana proti osebi, ki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - je bila izpostavljena vnetljivim tekočinam; - se nahaja v vnetljivem ali eksplozivnem okolju ali - bi zaradi uporabe taserja lahko padla z večje višine ali v bazen, reko ipd. <p>Drugo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - z laserjem se ne sme svetiti v oči; - čim bolj si je treba prizadevati, da se zadene samo zgornji del trupa osebe; - potem ko se konici zapičita v telo, taser deluje pet sekund. Če opazimo, da je oseba obvladana prej kot v petih sekundah, ga je potrebno izključiti pred iztekom petih sekund; - taser se ne sme uporabiti proti vidno nosečim ženskam ali starejšim osebam; - po uporabi (ko je bila oseba obvladana z izstrelitvijo konic) mora obvladano osebo obvezno pregledati zdravnik ki tudi edini lahko odstrani konici iz telesa; - izpraznjene naboje in konice je treba pobrati in dokumentirati; - zagotoviti je potrebno, da se z uporabljenima konicama ravna kot z "nevarnima za zdravje" in da sta kot takšni tudi označeni; - osumljenca je potrebno fotografirati (v stoječem položaju) in vsa mesta poškodb (tudi domnevnih poškodb); - o uporabi je potrebno takoj obvestiti predpostavljenega in - okoliščine uporabe je potrebno popolnoma dokumentirati v ustreznem poročilu.
-----	---

Kakšne so vaše konkretne izkušnje z njegovo uporabo? Ali poznate primere, ko je njegova uporaba povzročila smrt?

AVSTRIJA	Ni podatkov!
FRANCIJA	<p>Izkušnje CREL-a so pokazale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - domet je v resnici omejen na manj kot 5 metrov (dobavitelj navaja 6,5 m), saj morata oba izstrelka zadeti tarčo oz. se jo dotakniti; - učinkovitost sistema je omejena pri osebi, ki nosi debela ali mokra oblačila; - hitrost streljanja je majhna, saj je treba po vsakem strelu kaseto napolniti; - nekaterim delom telesa se je treba absolutno izogniti, posebej sprednjemu delu glave (oči in vrat – vratna utripalnica, grlo), da bi se izognili nevarnim poškodbam. Orožje pa ni tako natančno, da bi bili lahko popolnoma prepričani, da do takšnega tveganja ne bo prišlo; - orožje se zapiči v meso osebe kot trnek, kar lahko povzroči težave, ko ga moramo izvleči, ne da bi pri tem povečali rane.
ŠVICA	Praktičnih izkušenj pri operativni uporabi je bolj malo. V Švici smrtnih primerov ne poznajo, saj je destabilizacijski aparat uveden na novo.
VELIKA BRITANIJA	<p>O uporabi taserja so v poskusni fazi zapisali naslednje</p> <p><u>prednosti:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - preprečitev nasilja: že sama nameritev laserja (na osebo – op.prev.) je večinoma vodila k prenehanju kršitve in pokoravanju; - zmanjšana možnost poškodb policistov: razdalja do kršitelja je bila večja kot pri uporabi palice, možnost imobilizacije kršitelja, odvrtačni učinek same naprave; - zmanjšana možnost poškodb kršiteljev: dejstvo, da so se kršitelji običajno pokorili že samo ob grožnji z uporabo naprave (ali ob nameritvi laserja), je dopustilo možnost izvedbe postopka brez uporabe fizične sile; - prostorske prednosti: možnost operativne uporabe v zaprtih prostorih; - tehnološke prednosti: fizično pokoravanje je bilo doseženo z uporabo elektrošoka, ne pa z uporabo običajnih metod, ki povzročajo bolečino. <p><u>slabosti pri Taserju M26:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zanesljivost: nezaupljivost do nove tehnologije in načinov merjenja; - videz: nekateri policisti so imeli pomisleke zaradi okornega videza in njegove posledične manjše uporabnosti za prikrite operacije; - hramba in vzdrževanje: zaradi velikosti so v nekaterih avtomobilih težave; - pomanjkljivosti: odpovedi baterijskih vložkov in zlomi plastičnih ohišij teh vložkov; baterijski vložek se je včasih tudi zataknil v ohišju; - »softverska« hramba serijske številke in podatkov o uporabi: bile so napake pri hrambi teh podatkov. <p>Vse omenjene pomanjkljivosti povezujejo z dejstvom, da je tehnologija pač nova. »Softverske« težave so bile že odpravljene. Nobena od naštetih pomanjkljivosti naj ne bi povzročala težav v dolgoročnem smislu.</p> <p><u>posledice uporabe z medicinskega stališča:</u></p> <p>Doslej niso evidentirali uporabe taserja, ki bi povzročila smrt ali resnejšo</p>

	<p>poškodbo. Sicer opravljajo še raziskavo, ki zajema:</p> <ul style="list-style-type: none"> - natančne kvantitativne presoje magnitud moči magnetnih in električnih polj v telesu, - kardiovaskularne učinke valov taserja, predvsem pri preobčutljivostih (ki izvirajo iz drog, acidoze in prikritih obolenj) nanje in - občutljivost srčnih spodbujevalnikov in drugih naprav, vstavljenih v telo. <p>Rezultati raziskave še niso znani.</p>
NEMČIJA	<p>Po podatkih do julija 2004 je bila evidentirana praktična uporaba v naslednjih zveznih deželah: Berlin (5), Nordrhein – Westfalen (31), Niedersachsen (3), Rheinland – Pfalz (5), uporabljali pa naj bi ga še v Thüringenu in v Sachsen. Predvidoma konec leta 2005 bodo na PFA pripravili novo empirično poročilo o uporabi Taserja M26 na zveznem nivoju. Iz policijskih podatkov je mogoče razbrati različne situacije, ko je bil uporabljen (obvladanje shizofrenega bolnika z orožjem, preprečitev bega storilcu KD, obvladanje samomorilca ipd.). V glavnem so izkušnje pozitivne z več vidikov. Poročajo tudi o nekaterih slabostih oziroma zastojih (zlasti zaradi nizkih temperatur). Poročila o uporabi v ZDA in Nemčiji ne vsebujejo nobenega opozorila o smrtnih primerih v neposredni povezavi z uporabo elektroimpulznega orožja.</p>

Podatki iz interneta:

ZDA	<p>»Do sedaj še niti ena smrt oseb, ki so umrle v postopkih, ni nastopila zaradi uporabe taserja«, je uradna izjava podjetja Taser International Inc. (http://www.airtaser.com/pdfs/incustodydeaths.doc).</p> <p>Potrebno je poudariti, da se v medijih, predvsem na internetu, večkrat pojavljajo vesti o smrtnih primerih, ki naj bi bili povezani z uporabo taserja. Število takih primerov naj bi bilo od 18 (po podatkih podjetja) do 72 (podatki Amnesty International). V vseh teh primerih so osebe res umrle med policijskimi postopki, pri katerih je bil uporabljen tudi taser, vendar vzročne povezave doslej ni dokazal še nihče. Tudi število 16 ni naključno. Iz študije Univerze v Tübingenu (Nemčija) je razvidno, da so takšno število smrti v postopkih, pri katerih je bil uporabljen taser, zabeležili v policiji Los Angelesa, vendar je šlo v vseh 16 primerih za osebe pod vplivom droge, od tega v 13 primerih celo za prevelike odmerke. Dve osebi sta umrli za posledicami strelnih ran, v enem primeru pa domnevajo, da je delovanje taserja povzročilo smrt zaradi obolelega srca. Zadnje podatke o smrtnih primerih, povezanih s taserjem, je mogoče najti na spletni strani: http://seattlepi.nwsourc.com/specials/tasers/</p> <p>V ZDA (taser so od 70-ih let uporabili že več tisočkrat) sta doslej znana dva primera, ko sta izstreljeni konici zadeli obravnavano osebo v oko in osebi sta oko izgubili. Medicinska oskrba: na začetku uporabe taserja (v 70-ih letih) so ob vsaki uporabi na kraj poklicali reševalce – medicinske tehnike (ne zdravnika), ki so osebe pred prevozom v pridržanje vedno pregledali. Kasneje so začeli ugotavljati, da to ni nujno. Danes policisti že tudi sami odstranjujejo konice iz teles, reševalce pa morajo poklicati le, če se konica preveč zatakne v kožo.</p>
-----	--

Kakšna usposabljanja imate za njego uporabo (programi, videoposnetki ...)?

AVSTRIJA	Za izobraževanje je bil izdelan koncept, ki sta ga pripravila inštruktorja major
----------	--

	Scherz (ECO Cobra) in podpolkovnik Eder (ZMNZ). Izobraževanje obsega šolanje s teorijo in praktičnim delom, predstavitev v PowerPointu, predstavitev ekspertiz, praktično vadbo natančnega streljanja (iz dokumentacije) ter kot tudi izobraževanje z defibrilatorjem.
FRANCIJA	Nobena. Za vsa prisilna sredstva je pred začetkom uporabe poskrbljeno za usposabljanje policistov službe, ki jih uporabljajo.
ŠVICA	Prizadevajo si za skupno švicarsko izobraževanje. V švicarskem policijskem inštitutu izobraženi inštruktorji v enotah naprej izobražujejo uradnike. Inštruktorsko izobraževanje traja dva dni (1. dan: praktično izobraževanje – podobno programu Taser International; 2. dan: pravne podlage in druge nadaljnje teorije za inštruktorsko osebje). Po švicarskem temeljnem izobraževanju je predvideno še dodatno usposabljanje.
VELIKA BRITANIJA	Taser uporabljajo samo policisti, ki sicer lahko uporabljajo strelno orožje in so uspešno opravili usposabljanje po programu ACPO. Cilji tega usposabljanja so zajeti v priročniku za usposabljanje s taserjem. Pri taktičnem usposabljanju za uporabo se mora poudariti previdnost pri uporabi, glede na znane dejavnike tveganja ob uporabi. Policisti se morajo zavedati tveganja, ki spremlja njegovo uporabo proti osebi v stanju »positional asphyxia and excited delirium«. Pomembno je, da dovolj spoštujejo fizične in psihične učinke uporabe električnih paralizatorjev. V ta namen jim je treba pokazati videoposnetke uporabe v praksi in na prostovoljcih.

Podatki z interneta:

FINSKA	po podatkih z interneta je predvideno 8-urno usposabljanje.
ZDA	Usposabljanja vedno izvajajo policijski inštruktorji, in ne predstavniki podjetja. Policijski inštruktorji sicer običajno uporabijo propagandni material podjetja (filmski izrezki, PowerPoint predstavitve ipd.), ker je z njim najlažje predstaviti delovanje taserja, medtem ko samo uporabo s taktičnega vidika na osnovi lastnih izkušenj po lastnem programu predstavljajo policisti. Vsak policist mora tudi vsaj za kratek čas poskusiti delovanje taserja. Razloga sta dva – da se prepričajo v njegovo učinkovitost in v njegovo varnost.

Dokumentacija o že opravljenih testih?

AVSTRIJA	Orožno-tehnična, balistična in medicinska mnenja ter videodokumentacija.
FRANCIJA	Dokumentacija ni na voljo.
ŠVICA	Obstajajo videoposnetki o prostovoljnih paraliziranih tesnih osebah v različnih enotah v Švici, ne pa o operativni uporabi. Priporočajo snemanje prostovoljno paraliziranih oseb. To omogoča empirično ocenjevanje možnih reakcij in se lahko uporablja kot pripomoček pri izobraževanju. Od znanstvenih raziskovalnih služb v Zürichu obstajata dve poročili (v nemščini sta pri avtorju tega gradiva). O drugih gradivih iz ZRN je potrebno povprašati pri PFA (policijska vodstvena akademija).
VELIKA BRITANIJA	Nekaj dokumentacije je na voljo in jo je možno dobiti.
NEMČIJA	Dokumentacija je na voljo.

Zakaj vaši varnostni organi taserja ne uporabljajo?

AVSTRIJA	Pred morebitno uvedbo kot manj nevarnega orožja je potrebno še soglasje
----------	---

	zveznega ministra za notranje zadeve, zagotovitev proračunskih sredstev itd.
FRANCIJA	Čeprav je njegova uporaba nedvomno učinkovita v določenih primerih (nevtralizacija posameznega nasilneža manj kot 5 metrov od policista), so ugotovili tehnične in pravne omejitve pri uporabi, zaradi tega ga v specializiranih enotah še ocenjujejo.
ŠVICA	Destabilizacijski aparat je v uporabi, vendar še ne v vsakem kantonu.
VELIKA BRITANIJA	Ni razlogov, da ga ne bi uporabljali. Obstajajo celo predlogi, da bi znižali stopnjo zahtevnosti pogojev za njegovo uporabo. Ker se policisti sedaj delijo na oborožene (samo ti lahko uporabljajo taser) in neoborožene, nekateri predlagajo še uvedbo vmesnega razreda t. i. »taser policiste«. Po nekaterih predlogih naj bi ga začeli uporabljati še v drugih regionalnih policijskih enotah in v »formaciji 1« enot za vzdrževanje JRM (ustreza naši PPE, sklic 1).
NEMČIJA	Konkretni razlogi niso razvidni.

Podatki z interneta:

ZDA	Taser uporabljajo, ker ga razumejo in pojmujejo kot sredstvo relativno majhne prisile, ki pa ima dokaj velik učinek.
-----	--

Pri obravnavi gradiva je bilo mogoče ugotoviti: v nekaterih zahodnoevropskih državah taser postopoma uvajajo v policijo, večina se je odločila za testno obdobje in preverjanje tehničnih lastnosti ter medicinskih indikacij ipd.

Klasifikacija (ali gre za orožje in vrsta) je zelo različna. Pogoji za uporabo taserja so v nekaterih državah zelo mili (pasivno upiranje osebe), v nekaterih pa precej strogi (enaki pogojem za uporabo strelnega orožja, vendar je potrebno upoštevati, da so ti v nekaterih državah bistveno milejši kot pri nas).

Splošne izkušnje so pozitivne, ugotovljenih pa je bilo tudi nekaj manjših (tehničnih) pomanjkljivosti.

Ni dokazov o vzročni zvezi med uporabo taserja in smrtjo.

3. ETIČNI VIDIK UPORABE ELEKTRIČNEGA PARALIZATORJA V POLICIJI

Policijsko delo pozna številne posebne položaje, v katerih morajo policisti intervenirati zaradi neetičnih ravnanj, ki ogrožajo varnost ljudi. Policisti delujejo torej v »nemoralnih« okoljih, kljub temu pa morajo pri kršiteljih vseskozi upoštevati dostojanstvo človekove osebnosti.

Razmerja, v katera policisti vstopajo pri opravljanju svojega dela, so pravno določena, toda marsičesa ni mogoče pravno opredeliti, poleg tega pa mora policist pogosto reagirati hitro in neposredno, brez možnosti, da bi proučil »pravno stran« trenutnega položaja in možne reakcije.

Prav v tem je morda največja posebnost policijskega poklica in prav iz tega dejstva se porajajo različna etična vprašanja, ki se jih policisti morda včasih niti ne zavedajo.

Uvajanje električnega paralizatorja v policijo je povzročilo nemalo pomislekov, seveda pa tudi nasprotovanj.

Omenimo le nekaj takšnih »bojazni«:

- z uporabo električnega paralizatorja na ljudeh, ki ne pomenijo resne nevarnosti ali ne ogrožajo življenja, je prekoračena uporaba sile, ki se v določenih primerih konča z mučenjem ali krutim, nečloveškim ali ponižujočim ravnanjem;
- električni paralizator lahko zelo hitro postane orodje za »podreditev z bolečino« in policisti ga »agresivno« usmerijo na občutljiva mesta, vključno v vrat in dimlje;
- električne paralizatorje so uporabljali za povzročanje šokov ali grožnje osebam, zaprtim v policijskih vozilih, policijskih postajah ali v prostorih za pridržanje, predvsem za kaznovanje storilcev, ker se niso podredili ali ker so kričali oziroma »ugovarjali« policistom.

Seveda se moramo zavedati, da so takšni »argumenti« zelo enostranski in niso odraz dejanskega stanja v državah, kjer električni paralizator že uporabljajo. Bojazni in dvomi v primernost uporabe električnega paralizatorja so posledica nepoznavanja njegovega delovanja in razlogov za uporabo. Ti se bodo odpravili le s strokovnim in zakonitim delom policistov ter upoštevanjem etičnih standardov.

Praviloma uporaba električnega paralizatorja povzroča manj poškodb kot večina drugih prisilnih sredstev. Kljub temu pa lahko pride do hudih poškodb, če bodice zadenejo določene dele telesa, pri tem moramo paziti predvsem na oči, glavo, grlo in dimlje.

Nekateri podatki nas opozarjajo tudi na možnost tako imenovanih sekundarnih poškodb. To so poškodbe, ki so nastale ob padcu osebe, proti kateri je bil uporabljen električni paralizator. Nedvomno moramo biti zelo pozorni na nevarnost teh poškodb, še posebej, če obstaja nevarnost, da oseba pade z visoke zgradbe in podobno. Seveda je potrebno upoštevati tudi opozorilo v zvezi z uporabo električnih paralizatorjev v vnetljivih ali gorljivih okoljih zaradi nevarnosti vnetja zaradi iskrenja.

NAČELA PRI UPORABI PRISILNIH SREDSTEV

Naslednja načela morajo pri uporabi prisilnih sredstev upoštevati vsi policisti, zato jih morajo tudi vsi poznati, sprejeti jih morajo »za svoja«:

- spoštovanje človekove osebnosti in dostojanstva

Kadar policist uporablja prisilna sredstva, mora varovati človekovo življenje. Pri uporabi mora spoštovati človekovo osebnost in ne sme žaliti njegovega dostojanstva. Pri izvajanju policijskih pooblastil ne sme biti nihče izpostavljen mučenju, nečloveškemu in ponižujočemu ravnanju. Bistvo tega načela je v tem, da policisti pri uporabi prisilnega sredstva osebe ne smejo surovo pretepati, čeprav za uporabo prisilnega sredstva obstaja zakonski razlog. To načelo je vpeto med splošne določbe v pravilniku o policijskih pooblastilih, ki določajo, da se nekatera prisilna sredstva praviloma ne smejo uporabljati proti določenim osebam (proti otrokom, vidno bolnim, starim in onemoglim osebam, vidno težkim invalidom in vidno nosečim ženskam). nujnost uporabe prisilnega sredstva. Čeprav obstajajo vsi zakonski pogoji za uporabo določenega prisilnega sredstva, ga policist ne sme takoj uporabiti. Najprej mora policijsko nalogo poskušati opraviti z blažjimi sredstvi, šele ko uporaba blažjega sredstva ni uspešna, poseže po hujšem sredstvu. Torej mora biti uporaba prisilnega sredstva nujna. To pomeni, da brez uporabe prisilnega sredstva policijske naloge ne bi mogel opraviti.

- opozorilo o uporabi prisilnega sredstva

Policist mora osebo, proti kateri bo uporabil prisilno sredstvo, na to opozoriti. Ta policistova obveznost ni absolutna. Predhodnega opozorila ni potrebno izreči le, če bi opozorilo onemogočilo izvedbo policijske naloge ali ga okoliščine postopka ne dopuščajo.

- uporaba najmilejšega prisilnega sredstva

Zakon predpisuje, da sme policist uporabiti le tisto prisilno sredstvo, s katerim z najmanjšimi škodljivimi posledicami za osebo opravi nalogo. Čeprav obstajajo zakonski pogoji za uporabo hujšega prisilnega sredstva, mora policist uporabiti tisto sredstvo, s katerim bo še lahko opravil svojo nalogo. Hujše prisilno sredstvo sme uporabiti le, če je bila uporaba milejšega prisilnega sredstva neuspešna ali če zaradi okoliščin, zaradi zagotavljanja varnosti življenja, osebne varnosti in varnosti premoženja ljudi ni bilo mogoče uporabiti milejšega sredstva.

- prenehanje uporabe prisilnega sredstva

Za uporabo prisilnega sredstva morajo obstajati pogoji, ki jih predpisuje zakon. Takoj ko razlogov za to ni več, mora policist prenehati uporabljati prisilno sredstvo. Pravilnik o policijskih pooblastilih določa, da lahko policist uporablja prisilna sredstva samo tako dolgo, dokler namen uporabe ni dosežen ali dokler se ne izkaže, da namena ne bo mogoče doseči.

MEDNARODNI INSTRUMENTI ZA VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC

Seveda ne moremo prezreti nekaterih mednarodnih instrumentov za varstvo človekovih pravic, ki so opredeljene tudi v Ustavi Republike Slovenije (II. poglavje).

Človekove pravice so tiste pravice, ki so opredeljene v mednarodnih instrumentih o človekovih pravicah. Omeniti je potrebno Splošno deklaracijo o človekovih pravicah in Evropsko konvencijo o človekovih pravicah. Človekove pravice zadevajo odnose med posameznikom in državo. Z njimi se nadzoruje in uravnava uporaba moči države nad posameznikom, dodeljujejo svoboščine posameznikom, od države pa zahtevajo zadovoljevanje temeljnih človekovih potreb v okviru njene sodne oblasti. Izvirajo iz

prirojenega dostojanstva in vrednosti človeka in so obče, neodtujljive in za vse enake. To pomeni, da so z vsakim človekom neločljivo povezane, nihče jih ne more odvzeti ali predati drugemu, vsem pripadajo enako – ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, nacionalno ali družbeno pripadnost, lastnino, rojstvo ali druge okoliščine.

Pomembno je omeniti, da so države tudi pogodbene stranke posebnih pogodb, kot so npr. Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida, Konvencija proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, Konvencija o otrokovih pravicah ter Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk.

Konvencija proti mučenju pa pooblašča »odbor proti mučenju«, ki se ustanovi v skladu z Konvencijo, da nadzira razmere v priporu in ravnanje s priporniki na splošno ter poskuša zlorabe preprečevati, ne pa se zavzemati za odškodnino, potem ko je do zlorabe že prišlo.

Nekateri dokumenti še posebej določajo ravnanje policije. Taki dokumenti so Kodeks ravnanja policijskih uradnikov in ustrezni dokumenti Sveta Evrope, Deklaracija o policiji, Temeljna načela o uporabi sile in strelnega orožja policijskih uradnikov ter Temeljna načela za varstvo vseh oseb, ki so kakor koli priprte ali zaprte.

Pri uporabi prisilnih sredstev nikakor ne smemo pozabiti na Konvencijo proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja:

➤ SPLOŠNA DEKLARACIJA O ČLOVEKOVIH PRAVICAH

Nikogar se ne sme mučiti ali kruto, nečloveško ali ponižujoče z njim ravnati ali kaznovati.

➤ EVROPSKA KONVENCIJA O ČLOVEKOVIH PRAVICAH

Nikogar se ne sme mučiti ali nečloveško ali ponižujoče z njim ravnati ali kaznovati.

➤ DRUGI PREDPISI

- Deklaracija Sveta Evrope o policiji;
- Kodeks ravnanja policijskih uradnikov;
- Evropska konvencija proti mučenju ali drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja;
- Konvencija proti mučenju ali drugemu krutemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju;
- Temeljna načela za varstvo vseh oseb, ki so kakor koli priprte ali zaprte;
- Ustava Republike Slovenije.

Prepoved mučenja in nečloveškega ravnanja!

Evropska komisija za človekove pravice je opredelila nečloveško ravnanje kot ravnanje, ki »namenoma povzroča hudo fizično ali duševno trpljenje«. Komisija je mučenje označila kot »nečloveško ravnanje, ki ima namen pridobivati informacije ali priznanja ali pa prizadeti ali kaznovati, to ravnanje pa je v glavnem hujša oblika nečloveškega ravnanja«.

Sodnik Evropskega sodišča za človekove pravice je izjavil: »Kadar koli se uporabi fizična sila proti osebi, ki ji je bila odvzeta prostost, in ko fizična sila ni nujno posledica obnašanja te osebe, je s tem prizadeto človekovo dostojanstvo in se zato to šteje za kršitev uresničevanja pravic, ki so osebi zagotovljene na podlagi 3. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah«.

SKLEPNA MISEL

Človekove pravice, politična demokracija in načela vladavine prava so skupne evropske vrednote. Zajete so v preambuli k Evropski konvenciji o človekovih pravicah in še posebej poudarjene v določbah Konvencije in v ugotovitvah ter sklepih pogodbenih teles. Druga od druge so odvisne in tudi Konvencija ter njeni izvršilni organi to soodvisnost poudarjajo in pri njej vztrajajo.

S svojim ravnanjem policisti varujejo in razvijajo te skupne vrednote. Tako npr. s pomočjo delovanja policije država vzdržuje socialni red in s tem uveljavlja spoštovanje človekovih pravic; le tako je mogoče voditi politične procese za doseganje vladavine prava. Vendar je eden od pogojev za učinkovito delovanje policije, da spoštuje človekove pravice, vladavino prava in demokratična načela. To je eden od pokazateljev, kako pomembna je vloga starešin v policiji in drugih vodilnih policijskih delavcev, tudi najvišjih, kako velika je njihova odgovornost.

Ko pogodbeni telesa poudarjajo potrebo po spoštovanju zakonov, izražajo še dve načeli, ki sta pomembni za delo policije in odgovornost vodilnih policijskih delavcev; to sta:

- načelo sorazmernosti in
- načelo nepristranskosti.

Sorazmernost je potrebna, ko hočemo doseči ravnotežje med varstvom in spoštovanjem človekovih pravic, kot sta pravici do svobode mišljenja, prepričanja in veroizpovedi, pravica do svobodnega izražanja ali pravica do svobodnega zborovanja, ter med zagotavljanjem drugih vrednot, kot so npr. varstvo javne varnosti in preprečevanje neredov ter kriminalitete. Pri varstvu človekovih pravic in pri zakonitem izvajanju pooblastil, ki omejujejo človekove pravice, je treba vedno upoštevati načelo nepristranskosti. Policijska pooblastila je treba izvajati v skladu z načelom spoštovanja zakonov, sorazmerno in nepristransko.

Z delovanjem policije je mogoče skupne vrednote varovati in jih utrditi, te vrednote pa morajo postati osnova policijskih vrednot.

4. MEDICINSKI VIDIK UPORABE TASERJA

UVOD

Slovenska policija uvaja električni paralizator, znamke Advanced Taser X26, kot prisilno sredstvo za pasivizacijo oseb, da jih policisti lahko obvladajo, ko se osebe aktivno upirajo (zelo agresivne osebe, osebe, ki uporabljajo nevarne predmete ali orožje) ali napadajo policiste ali druge osebe. Namen uporabe Taserja je izključno onesposobitev osebe na varni razdalji ob zakonsko določenih pogojih.

KAJ JE TASER IN KAKO DELUJE

Taser je »življenju manj nevarno orožje z električnim delovanjem na mišice«. Izdeluje ga proizvajalec Taser International iz ZDA. Po obliki je kot klasična pištola z naslednjimi značilnostmi: visoka napetost (50.000 voltov), nizka vrednost toka med delovanjem (2,1 mA), nizka energija delovanja (0,36 J/impulz) in frekvence 15 Hz – 15 impulzov na sekundo.

Taser X26 je orožje na vodeno energijo, ki deluje tako, da iz naprave s pomočjo stisnjenega dušika izstrelimo dve elektrodi v obliki puščic, ki se zarijeta v telo in/ali oblačila napadalca in sta ves čas s tanko žico povezani s sprožilnim delom naprave, ki ostane v roki strelca. Zgornja puščica poleti naravnost proti napadalcu (natančnost streljanja omogoča laserski žarek), spodnja pa pod kotom osem stopinj navzdol. Puščici se lahko zarijeta v kožo do 0,7 cm globoko (odvisno od debeline oblačila). Največji doseg puščic je 6,5 metrov (optimalna uporaba je od 2 do 5 metrov).

Preko puščic se iz orožja prenašajo električni impulzi v obliki t. i. T-signalov, ki so podobni impulzom, preko katerih živci komunicirajo z mišicami (pride do podvajanja oz. prekrivanja v komunikacijskem (živčnem) sistemu človeškega organizma; EMD – Electromuscular disruption) in s tem prevzamejo nadzor nad delovanjem progastih mišic. Puščici lahko preneseta električni tok še skozi 3,5 cm do 5 cm debelo plast oblačila. Električni impulzi oz. T-signali delujejo na čutne (senzorne) in gibalne (motorične) funkcije osrednjega (centralnega) živčnega sistema. Oseba je med delovanjem taserja (običajno 5 sekund) pri zavesti, v močnem mišičnem krču, ki zajame celo telo (oseba začasno ni zmožna nobenega kontroliranega gibanja in v trenutku pade na tla). Policist lahko čas delovanja taserja skrajša ali pa cikel ponovi. V tem času mora policist osebo obvladati in jo vkleniti.

UČINKI TASERJA X26, KI JIH NAVAJA PROIZVAJALEC⁹

Iz pregleda dokumentacije podjetja Taser International je glede medicinskega vidika navedeno¹⁰:

Taser X26 deluje na :

- senzorični in motorični živčni sistem (onesposobitev) in
- onemogoča zavestni nadzor nad centralnim živčnim sistemom.

⁹ Vir: Navodilo proizvajalca in začasni priročnik za usposabljanje inštruktorjev Taserja X26 in poziv podjetja TASER International Amnesty International.

¹⁰ V več državah so različne medicinske fakultete in inštituti (univerza za kardiologijo v Ottawi, univerza Missouri, univerza Carleton ...) izdelali obsežne študije in raziskave o možnih zdravstvenih posledicah pri uporabi paralizatorja (dostopne so na spletni strani podjetja Taser). V preizkusih je sodelovalo več kot 50.000 prostovoljcev, med njimi tudi osebe, ki uporabljajo srčne spodbujevalnike.

Zato povzroči:

- takojšnjo onesposobitev v manj kot eni sekundi (v 99 % pri poskusih na prostovoljcih),
- vpitje ali kričanje,
- manjše draženje kože (začasen občutek ščemenja, kratkotrajne površinske opekline - rdečica kože),
- prevzame nadzor nad delovanjem progastih mišic,
- mišične krče, nenadzorovano trepetanje gibalnih mišic,
- oseba ne more zavestno premikati nog in lahko v trenutku pade na tla,
- oseba se lahko nekaj sekund ali minut počuti zbegana, osupla, presenečena,
- telesno izčrpanost, podobno kot pri športnih dejavnostih (preskus na prostovoljcih).

Možna je/so:

- amnezija zaradi stresa,
- vrtoglavica,
- nevarnost hudih poškodb pri previsokem strelu ali z laserskim žarkom (oči, vrat),
- sekundarne poškodbe zaradi padca osebe na tla,
- možne težave pri nosečnicah.

Ne povzroči:

- dolgotrajnih učinkov,
- resnih opeklin,
- poškodb živčnega tkiva,
- povečanega učinka delovanja električnih impulzov v vlažnem okolju,
- mokrenja in odvajanja blata,
- ne vpliva na ritem srca (preizkusi na živalih), tudi če deluje neposredno na prsni koš v predel srca,
- večje dojemljivosti srca za fibrilacijo prekatov, pri osebi, ki je pod vplivom močnih stimulirajočih drog (epinefrin, PCP, kokain) - preizkusi na živalih,
- hujših poškodb,
- smrti,
- ni nevaren za zarodke, vendar lahko padec ali stres škodujeta materi,
- motnje v delovanju srčnega spodbujevalnika (sodobni srčni spodbujevalniki vzdržijo impulze električnih defibrilatorjev, ki so nekaj 100x močnejši od impulzov, s katerimi učinkuje taser; električni impulzi so v okviru varnih mej, ki jih določajo mednarodni standardi (IEC 479)).

Za varno uporabo proizvajalec priporoča pravilne tehnike merjenja, in sicer:

- v sredino trupa ali v noge,
- če je le mogoče, v hrbet osebe.

V navodilih za uporabo taserja (policajska izvedba) proizvajalec navaja splošna opozorila, in sicer:

- taserja ne uporabljajte, če za to niste usposobljeni,
- ne merite v oči ali glavo,
- ne merite v človeka, če taserja ne nameravate uporabiti,
- če vam taser pade na tla, je poškodovan ali je bil izpostavljen dežju (vlagi), lahko pride do nenadzorovanega proženja (nujno je treba upoštevati navodila proizvajalca, kako ravnati v takem primeru),
- pazite na okoliščine, v katerih ga uporabljate, ker lahko v določenih primerih povzroči hude telesne poškodbe ali smrt (nezavarovana višina, bazen, ostri robovi ...),

- vedno zamenjate kartušo pred iztekom roka uporabe,
- ne prožite taserja v bližini bencina ali drugih zelo vnetljivih snovi,
- vedno zamenjajte baterijski vložek (DPM), ko je na informacijskem zaslonu prikazan odstotek napoljenosti manjši od 20 %, ker lahko nadaljnja uporaba povzroči motnje pri delovanju mikroprocesorja, morebitno izgubo podatkov ali poškodbe naprave.

MNENJE PRISTOJNIH ORGANOV V REPUBLIKI SLOVENIJI

O pogojih in možnih posledicah za zdravje in življenje ljudi ob uporabi električnega paralizatorja smo pridobili tudi mnenja pristojnih institucij v Republiki Sloveniji. Tako je mnenje o ustreznosti njegove uporabe na zahtevo Ministrstva za zdravje pripravil Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije. Na podlagi pozitivnega mnenja inštituta je nato Ministrstvo za zdravje uvozniku izdalo dovoljenje za uvoz električnih paralizatorjev v Republiko Slovenijo. Inštitut za varovanje zdravja RS je leta 2002 izdal pozitivno mnenje¹¹ o uporabi električnega paralizatorja znamke Taser M26, z opisom možnih škodljivih posledic.

V mnenju se sklicujejo na priloženo tehnično dokumentacijo in varnostno-medicinsko poročilo za Advanced Taser M26, proizvajalca Taser International,¹² v katerem navajajo:

- Uporabo električnega paralizatorja, ki v ZDA in državah EU velja kot nenevarno orožje, lahko spremlja določeno tveganje, ki pa je v primerjavi s tveganjem ob uporabi strelnega orožja nedvomno zanemarljivo.
- Primarno je tveganje zaradi možnega pojava ventrikularne fibrilacije.
- Če se naprava uporablja po navodilih proizvajalca Taser International, generirani električni tok ob dotiku s tarčo ne povzroči ventrikularne fibrilacije (»v živo« testi na živalih in na prostovoljcih). Glede na določila mednarodnega standarda IEC 479 je impulzni električni tok iz naprave Taser M26 daleč pod dovoljenimi mejnimi vrednostmi za ventrikularno fibrilacijo.
- Izključujejo možnost, da bi lahko uporaba te naprave začasno paralizirani osebi povzročila nevrološke ali psihične motnje.
- Taser M26 ne povečuje nevarnosti za osebe s srčnimi spodbujevalniki.
- Možni stranski učinki so: poškodbe pri padcih zaradi nenadne ohromitve, nevarnosti poškodbe oči zaradi izstrelkov pušic in možnost vžiga vnetljivih snovi.

V zaključku menijo, da je uporaba paralizatorja Taser M26 ustrezna, če ga uporablja usposobljeno osebje, ki se ravna po navodilih in razume ter pozna njegovo delovanje.

Inštitut za sodno medicino v Ljubljani je leta 1996 v mnenju¹³ o električnem paralizatorju Air Taser za samoobrambo in zaščito pred človeškim in živalskim napadalcem navedel, da ima prednosti pred uporabo strelnega orožja in aerosolov (plinskih razpršilcev), ker njegovo delovanje učinkuje na celo telo napadalca, medtem ko drugi dve sredstvi delujeta predvsem na glavo, prsni koš in deloma na trebuh, in je glede posledic delovanja med temi tremi sredstvi vsekakor najmanj škodljiv, saj ne povzroča niti začasnih niti trajnih posledic. Omenjajo dotedanjo medicinsko literaturo, v kateri sta opisana dva smrtna primera, ki pa sta sovpadala s predhodnimi patološkimi okvarami srčne mišice, zato uporaba električnega paralizatorja ni mogla biti neposredni vzrok smrti. V zaključku navajajo tudi, da naprava ne sme biti dosegljiva otrokom ter mladoletnim in nepooblaščenim osebam.

¹¹ Vir: Dokument Inštituta za varovanje zdravja RS z dne 10. 6. 2002 .

¹² Vir: Varnostno-medicinsko poročilo podjetja Taser International.

¹³ Vir: Dokument Univerze v Ljubljani, Inštitut za sodno medicino, št. D 107/96 z dne 26. 6. 1996.

Leta 2004 smo zaprosili Inštitut za sodno medicino v Ljubljani¹⁴ za mnenje o nadaljnjem postopku z osebo, ki je bila zadeta z električnem paralizatorjem Taser M26 ali X26, in kdo naj bi ji nudil prvo pomoč. V neobvezujočem mnenju navajajo:

- Tehnično brezhiben in pravilno uporabljen naj ne bi povzročil motenj srčnega ritma pri zdravih ljudeh.
- Možni stranski učinki so: vbodne rane na koži zaradi puščic in poškodbe pri padcih zaradi nenadne ohromitve.
- Možne zdravstvene posledice pri osebi, na kateri bi bil uporabljen, so v primerjavi z uporabo strelnega orožja izredno majhne.
- Čeprav gre za relativno malo nevarno orožje v primerjavi s strelnim orožjem, je tudi pri uporabi taserja potrebna previdnost.
- Že ob uporabi je treba možnosti za zdravstvene posledice in kasnejše pravne zaplete čim bolj zmanjšati, zato:
 - taserja ne uporabljajte na starejših ljudeh oz. potencialnih srčnih bolnikih, pri ljudeh, ki so pod očitnim vplivom močnih stimulanov (kokain ...), na mestih, kjer lahko pride do hudih mehanskih poškodb (padec v globino, prometne nesreče ...);
 - na kraju, kjer se taser uporablja, bi morala biti oseba, ki obvlada prvo pomoč, vključno z oživljanjem (lahko je tudi policist, vendar ne tisti, ki je taser neposredno uporabil);
 - po vsaki uporabi bi moralo biti izpolnjeno standardizirano poročilo, ki ga izpolni policist;
 - vsako osebo, na kateri je bil taser uporabljen, bi moral pregledati zdravnik, najbolje v območnem centru Splošne nujne medicinske pomoči, pregled naj bi bil standardiziran (splošni pregled in EKG) in ustrezno dokumentiran.

MNENJE NEMŠKEGA INŠTITUTA ZA SODNO MEDICINO

Nemški inštitut za sodno medicino univerze v Tübingenu je na zaprosilo Policijske akademije Münster leta 2001 v končnem poročilu "Ocena stopnje nevarnosti elektroimpulznih naprav"¹⁵ objavil izvedensko mnenje o delovanju in možnih tveganjih ob uporabi naprave Advanced Taser M26. V izvedenskem mnenju so na podlagi dotedanje dokumentacije kot tveganja, ki jih ni mogoče izključiti ob uporabi naprave Advanced Taser M26, navedli:

- Mehanske poškodbe, ki nastanejo zaradi samega vboda puščic (lahko jih ocenjujemo kot zanemarljive, če seveda odmislimo možne zadetke v obraz). Zaradi osti na vrhu je najbolje, da puščici odstrani zdravnik.
- Če bi puščica zadela osebo naravnost v oko, je zelo verjetno, da bi se zrklo razlilo, v najhujšem primeru bi oseba na to oko oslepela.
- Sekundarne posledice zaradi poškodb, ki nastanejo zaradi padca osebe (npr. na tla, z višine, v vodo ...). Pri padcu vznak lahko oseba z glavo udari v trdo podlago in si lahko zlomi lobanjo, zato so možne tudi usodne možganske krvavitve.
- Negativni vplivi na delovanje srca (trepetanje srčnega prekata):
 - pri rizičnih skupinah - osebe z že obolelim srcem, osebe, ki jemljejo zdravila za uravnavanje delovanja srca ali imajo srčni spodbujevalnik, nosečnice.
 - pri zdravih osebah, če obe puščici zadeneta bližino srca.
- Inducirani mišični krči - nastanek trajnejših posledic ni verjeten (pri nosečnicah so možne tudi trajne posledice).
- Smrt še nerojenega otroka oziroma zarodka.

¹⁴ Vir: Dokument Univerze v Ljubljani, Inštitut za sodno medicino, št: D 71/04 z dne 13. 5. 2004.

¹⁵ Vir: Dokument Medicinske fakultete, Inštituta za sodno medicino, Univerza Eberharda Karlsa Tübingen, št. D-72074, Tübingen .

- Sočasna uporaba dveh naprav Taser M26 je izredno nevarna (tveganje se poveča za 50 do 100 % v primerjavi s tveganjem, ki velja za sicer najbolj nevarne zadetke v bližini srca), zato jo resno odsvetujejo.

V izvedenskem mnenju so v zaključku navedli:

- Taser M26 naj uporablja le ustrezno usposobljeno osebje. Odsvetujejo izdajo splošnega dovoljenja policiji za uporabo te naprave.
- Priporočajo, da taser uporabljajo policisti v parih (preprečitev možnih hudih posledic zaradi padca osebe na tla ali drugam). Strelčev pomočnik lahko osebo pri padcu prestreže, zlasti pa poskuša preprečiti, da bi si oseba pri padcu poškodovala glavo.
- Taser M26 naj bi se uporabljal le v primerih, ko je to edina alternativa strelnemu orožju, takrat je seveda potrebno paralizatorju dati prednost.

MNENJE IN PRIPOROČILA AMNESTY INTERNATIONAL

V Amnesty International ZDA so leta 2004 pripravili posebno poročilo,¹⁶ ki se nanaša na uporabo električnega paralizatorja. V poročilu (v angleškem jeziku so ga iz Amnesty International Slovenije poslali tudi na Policijo) opozarjajo na več primerov uporabe električnih paralizatorjev kot sredstva za mučenje, na neprimerno uporabo in na smrtne primere po uporabi električnih paralizatorjev.

V poročilu navajajo, da ameriške policijske službe zelo priporočajo uporabo električnega paralizatorja kot uporabnega prisilnega sredstva, ki je varnejše od mnogih drugih prisilnih sredstev ali tehnik, ki se uporabljajo za prijetje nevarnih, agresivnih in usmerjenih posameznikov. V praksi pa se uporablja za onesposobitev posameznikov, ki ne pomenijo resne in neposredne grožnje za življenja ali varnost drugih ljudi. Sumijo, da policisti pri mnogih uporabah električnega paralizatorja kršijo mednarodne standarde o uporabi sile kakor tudi prepoved mučenja ali drugega krutega, nehumanega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja.

Čeprav obstajajo možnosti zlorabe pri katerem koli načinu uporabe, pa v Amnesty International menijo, da so pri električnih paralizatorjih z dotikom (v obliki »pištrole za ohromitev«) še posebej možne, saj so načrtovani za doseganje ubogljivosti z bolečino in so običajno uporabljeni (pogosto z večkratnimi cikli) zoper posameznike, ki so že v pridržanju ali pod policijsko kontrolo.

V Amnesty International so poleg tega zaskrbljeni zato, ker kljub široki uporabi še ni bilo narejene natančne, neodvisne in nepristranske študije o uporabi in učinkih električnega paralizatorja. Zdravniško mnenje še naprej zbuja zaskrbljenost glede možnih zdravstvenih tveganj pri uporabi električnega paralizatorja, še zlasti na osebah, ki imajo srčne okvare ali so pod vplivom določenih drog. Še posebej so zaskrbljeni zaradi naraščajočega števila smrtnih primerov po uporabi električnega paralizatorja. Prepričani so, da ga ni mogoče popolnoma izključiti kot možnega dejavnika, ki je v posameznih primerih prispeval k smrti.

V poročilu je objavljena tudi tabela z naslovom: »Smrti zaradi električnih paralizatorjev v ZDA in Kanadi od junija 2001 do oktobra 2004.« Pri osebah, ki so umrle po uporabi električnih paralizatorjev, so navedli **naslednje vzroke smrti** (medicinski vir ni naveden):

1. Smrt zarodka zaradi uporabe drog (metamfetamina) pri materi in verjetno električne paralizacije (1 cikel sproženja električnega paralizatorja).

¹⁶ Vir: Dokument Amnesty International, Excessive and lethal force, št. AMR 51/139/2004, november 2004.

2. Zastoj srca in dihanja zaradi kombinacij:

- bolezni srca in električne paralizacije,
- bolezni ščitnice (kronični tiroiditis), debelosti in 2 ciklov sproženja električnega paralizatorja,
- električne paralizacije in načina prijetja (uporaba palic),
- sladkorne bolezni, debelosti in 1 cikla sproženja električnega paralizatorja,
- hipertenzije (zvišan krvni tlak) in več ciklov sproženja električnega paralizatorja,
- uporabe drog (metamfetamin, kokain) in 1 cikla sproženja električnega paralizatorja, uporabe solzivca in pozicijske zadušitve kot posledica načina prijetja (obrnitev osebe na trebuh, zvezane vse okončine z obrazom proti tlom, glava potisnjena navzdol, teža policistov na ramenih, nogah in zadnjici),
- uporabe drog, pozicijske zadušitve kot posledica načina prijetja in 7 ciklov sproženja električnega paralizatorja, začetne pljučnice, debelosti,
- pozicijske zadušitve kot posledica načina prijetja in 4 ciklov sproženja električnega paralizatorja, zlorabe drog, astme, depresije in predhodnih težav s srcem.

3. Akutna motnja srčnega ritma s posledičnim zastojem srca zaradi:

- kombinacij zlorabe drog, predhodnih težav s srcem in vsaj 6 ciklov sproženja električnega šoka – ugotovljeno je, da je imel električni paralizator pomembno vlogo pri smrti,
- 3 ciklov sproženja električnega paralizatorja in predhodnih težav s srcem – ugotovljena je časovna povezava med uporabo električnega paralizatorja in zastojem srca,
- fizične prisile in 4 ciklov sproženja električnega paralizatorja pri duševnem bolniku (shizofrenija).

4. Delirij (vzburjenje) in zastoj srca zaradi akutne zastrupitve z drogami (metamfetaminom, kokainom), predhodnih težav s srcem ali brez njih; 1 do 13 ciklov sproženja električnega paralizatorja.

5. Akutna duševna bolezen (izčrpavajoča manija), škodljiva raba alkohola in 2 cikla sproženja električnega paralizatorja.

6. Poškodba glave pri padcu na cementna tla po uporabi električnega paralizatorja.

Na podlagi teh ugotovitev zato predstavniki Amnesty International zveznim, državnim in lokalnim organom priporočajo:

- Začasno prekinitve vseh prenosov in uporabe električnih paralizatorjev in drugih orožij za električne šoke do natančne, neodvisne in nepristranske raziskave o njihovi uporabi in učinkih, ki naj jo opravijo priznani medicinski, znanstveni, pravni in policijski strokovnjaki, neodvisni od komercialnih ali političnih interesov.
- Mednarodni standardi upoštevajo dejstvo, da policisti v določenih situacijah morajo uporabiti silo. Vendar pa ti standardi, še posebej Kodeks ZN o vedenju policistov, ter Temeljna načela o uporabi sile in strelnega orožja v policiji določajo posebna navodila o tem, kdaj, kako in v kolikšnem obsegu je mogoče zakonito uporabiti silo. Policijske in druge varnostne službe morajo zagotoviti, da bodo njihovi uslužbenci usposobljeni za uporabo sile samo v skladu s temi standardi.

- Zvezni, državni in lokalni organi morajo poskrbeti za to, da bo usposabljanje za uporabo sile za policiste vsebovalo tudi mednarodne standarde o človekovih pravicah, še posebej prepoved mučenja in krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja.
- Podrobno in nepristransko je treba raziskati vse sume kršitev človekovih pravic in drugega nezakonitega in neprimernega ravnanja policistov. Vse policiste, ki so odgovorni za zlorabe, je treba ustrezno disciplinsko obravnavati ali tudi kazensko preganjati.

Če policijske/varnostne službe ne bi hotele prenehati uporabljati električnih paralizatorjev do rezultatov raziskave, v Amnesty International priporočajo:

- Službe, ki uporabljajo električni paralizator, morajo uporabo strogo omejiti na situacije, kjer bi bila kot alternativa možna samo uporaba strelnega orožja. Taki primeri bi bili: oborožen odpor; napad na policista, ki bi lahko ogrožal njegovo življenje ali povzročil poškodbe; grožnja z napadom s smrtonosnim orožjem; ali če oseba pomeni neposredno grožnjo z smrtjo ali hudo poškodbo policista ali drugih oseb. V takšnih okoliščinah se lahko uporabi električni paralizator samo v primerih, ko blažji ukrepi ne bi bili učinkoviti oziroma ne bi dosegli želenih učinkov.
- Na neoborožene osumljence ne bi smeli streljati z električnim paralizatorjem, če se prepirajo ali vpijejo, če niso prijazni, če nočejo ubogati ukaza, se upirajo prijetju ali zbežijo z mesta manjšega kaznivega dejanja, razen če ne pomenijo neposredno grožnjo s smrtjo ali hudo telesno poškodbo, ki je z manj učinkovitimi sredstvi ne bi mogli obvladati.
- Že usposabljanje za uporabo sile mora vključevati tudi prepoved uporabe električnega paralizatorja zoper naslednje skupine oseb (razen če je to zadnja možnost pred uporabo strelnega orožja): noseče ženske; starejše osebe; otroke; čustveno nestabilne osebe ali osebe, ki so duševno ali telesno prizadete; osebe v ranljivem položaju, ko obstaja možnost hude sekundarne poškodbe (npr. na nevarno visokem mestu ali v bližini vnetljivih snovi); osebe pod vplivom drog.
- Treba se je izogibati ponavljajočim ciklusom, razen če je to nujno potrebno, da bi se izognili smrti ali hudim poškodbam.
- Službe bi morale v usmeritvah prepovedati uporabo več kot petsekundnega ciklusa.
- Električni paralizator se sme uporabljati v obliki pištole za ohromitev samo kot pomoč paralizatorjem, ki izstrelijo puščice, in samo takrat, ko policist nima nobene druge možnosti, ob tem pa obstaja neposredna grožnja s smrtjo ali hudo poškodbo policista, osumljenca ali druge osebe. Pištole za ohromitev se ne sme nikoli uporabljati zato, da bi neko osebo prisilili v upoštevanje ukaza policista, če ne obstaja neposredna grožnja za življenje ali varnost policista ali druge osebe.
- Ko je neka oseba zadeta s paralizatorjem, morajo policisti ali pazniki v priporu poklicati reševalce ali druge medicinske strokovnjake, da nudijo ustrezno pomoč. Priporočamo, da osebe, zadete s paralizatorjem, odpeljete v bolnišnico, kjer naj jim strokovno odstranijo puščice in preverijo, če se niso pojavili drugi negativni učinki.
- Zvezni, državni in lokalni organi morajo zagotoviti dosledno poročanje ustreznih služb o vsaki uporabi ali prikazu električnega paralizatorja, z rednim nadzorom in z javno objavo podatkov. Še posebej:
 - Po vsaki uporabi je treba na računalnik prenesti vse podatke o uporabi električnega paralizatorja.

- V poročilu o uporabi prisilnih sredstev je treba poročati o vsakem merjenju proti osebi, proženju (iskrenju) ali konkretni uporabi električnega paralizatorja (izstrelitev puščic ali dotik za ohromitev) ter o razlogih za uporabo paralizatorja. V vsakem primeru je treba poročati tudi o številu pritiskov na sprožilec in o trajanju ciklusov. Prav tako je treba poročati tudi o starosti, rasi in spolu osebe, zoper katero je bil uporabljen paralizator.
- V zaporih in drugih institucijah je treba namestiti videonadzor, da bi bila avtomatsko razvidna vsaka uporaba paralizatorja.
- Vsaka služba bi morala poskrbeti za podroben opis uporabe paralizatorja v rednih javnih poročilih.
- Posebej opozarjajo na primerno ravnanje z duševno bolnimi ali motenimi osebami, pri katerem morajo sodelovati ustrezni zdravstveni delavci. Policijska uporaba prisilnih sredstev sme biti le zadnja možnost.

V zvezi s civilno uporabo električnih paralizatorjev pa v Amnesty International priporočajo:

- Električnih paralizatorjev in druga orožja z elektrošoki (električna palica) ne bi smeli prodajati osebam za zasebno rabo, saj take uporabe ni mogoče nadzorovati, je omejiti ali ugotoviti, kdo je napravo uporabil.
- V državah, kjer zakonodaja ne prepoveduje prodaje, je treba vse električne paralizatorje in orožja z elektrošoki registrirati pri lokalnih pristojnih službah.
- Enake prepovedi in omejitve, kot veljajo za prodajo strelnega orožja obsojenim kriminalcem ali osebam, ki so bile obsojene zaradi nasilja v družini, bi morale veljati tudi za prodajo električnih paralizatorjev in drugega orožja z elektrošoki.
- Prodaja električnih paralizatorjev mora biti urejena tako kot prodaja strelnega orožja (čeprav se pri taserju puščici izstrelita s pomočjo stisnjene plina, in ne smodnika). Zvezni, državni in lokalni uradniki bi morali določiti stroga vodila za omejevanje zlorabe drugega orožja z elektrošoki, ki je na voljo javnosti, in določiti stroge kazni za nezakonito uporabo takšnega orožja.

ZAKLJUČEK¹⁷

Po pregledu navodil proizvajalca, mnenj pristojnih institucij v RS o uporabi električnega paralizatorja, izvedenskih mnenj Nemškega inštituta za sodno medicino Univerze v Tübingenu, opozoril Amnesty International, tujih medicinskih študij in raziskav o možnih zdravstvenih posledicah pri uporabi električnega paralizatorja in prvih lastnih izkušnjah na prostovoljnih povzemamo podatke o splošnih in lokalnih učinkih delovanja naprave Taser X26 in o možnih tveganjih ter navajamo podrobna varnostna navodila in priporočila za uporabo ob postopku z osebo.

1. Splošni učinki:

- mišični krči (neprostovoljno krčenje skeletnih mišic celega telesa),

¹⁷ Vse, kar je navedeno v zaključku, se ob odločitvi o poskusni uvedbi električnih paralizatorjev vključi v usmeritve za uporabo električnega paralizatorja in v priročnik za uporabo električnega paralizatorja, del pa je že upoštevan pri pripravi novega pravilnika o policijskih pooblastilih.

- neprijeten občutek prebadajoče in pekoče, še znosne bolečine,
- oseba v trenutku pade na tla (ker otrdi celo telo in so noge nepremične),
- možna je izguba zavesti, če puščici zadeneta osumljenca v glavo in/ali zatilje,
- lahko pride do: vpitja ali kričanja, telesne izčrpanosti, ki je podobna kot po intenzivni športni vadbi in traja do nekaj ur, vrtoglavice, omotice, ki traja nekaj sekund do največ nekaj minut, časovno omejene izgube spomina na sam dogodek, oseba se ne spominja bolečine in onesposobitve (amnezija zaradi stresa),
- če se policist dotakne osebe neposredno na mestu med obema puščicama, lahko sam doživi električni šok, prijemanje zadete osebe na drugem delu telesa pa tega ne povzroči,
- v okolju, kjer so lahko vnetljive snovi (bencin, alkoholni plinski razpršilec ...) ali eksplozivne snovi, lahko povzroči požar ali eksplozijo.

2. Lokalni učinki:

- na koži (na mestu vboda s puščico);
 - mehanske poškodbe, ki nastanejo zaradi samega vboda puščic, so zanemarljive:
 - manjše draženje kože (začasn občutek ščemenja prizadetega dela kože) in/ali
 - lažja površinska opekline, ki se kaže kot rdečica kože in/ali manjši mehurji, ki po nekaj dnevih izginejo, in/ali
 - manjša krvavitev, če puščica prebode kožo,
- puščice lahko poškodujejo oko, predrejo očesno zrklo, lahko pride do oslepitve,
- če puščici zadeneta vrat ali dimlje, lahko pride tudi do večje krvavitve,
- sekundarne poškodbe zaradi padca osebe na tla: udarnine, zlomi okončin in/ali lobanje, možganska krvavitev ipd.

3. Tveganje zaradi škodljivih učinkov:

Uporaba taserja je povezana z določenim tveganjem za osebo, proti kateri je uporabljen. Seveda pa moramo to tveganje primerjati s tveganjem, ki ga prinaša uporaba drugih prisilnih sredstev v policiji (strelno orožje, kemični razpršilci, palica, tehnike fizičnega obvladovanja ...), in z načinom napada ali upiranja napadalca. Zavedati se je treba tudi, da pri obvladovanju nasilnih oseb vedno obstaja tveganje, da bo prišlo do posledic, še posebej, če so pod vplivom alkohola ali mamil.

Glavno tveganje pri uporabi električnega paralizatorja Taser je sprožitev ventrikularne fibrilacije (trepetanje srčnega prekata) in posledično smrt (če ni takojšnje zdravniške pomoči). Pri zdravi osebi, ki je zadeta s taserjem, je to tveganje zelo majhno, pri bolni osebi (različna obolenja, zlasti srčna, uporaba nedovoljenih drog) pa tveganja ni možno izključiti.

Do sedaj v literaturi še ni bilo omenjenega primera, da bi bil električni paralizator naveden kot primarni vzrok smrti.

4. Varnostna navodila in omejitve pri uporabi:

Taser je treba obravnavati kot resno orožje. Med vsako intervencijo obstaja določeno tveganje, da pride do resnih poškodb.

Policisti, ki so usposobljeni za uporabo:

- s taserjem ne smejo streljati (razen če obstaja neposredna grožnja za življenje ali tveganje za povzročitev hude telesne poškodbe policista ali druge osebe):
 - starejših oseb, invalidov, otrok in vidno nosečih žensk,
 - oseb, ki so očitno pod močnim vplivom drog,
 - oseb, za katere je znano, da so srčni bolniki ali to zveemo od drugih oseb,

- oseb, ki se nahajajo na visokem nezavarovanem kraju (možnost hude sekundarne poškodbe),
 - oseb v vodi (bazen, morje, jezero).
- Se morajo glede na okoliščine izogibati: večkratnemu proženju ali sočasni uporabi dveh taserjev na osebi (ciklus naj traja največ 5 sekund, v tem času naj osebo poskuša drug policist prijeti in vkleniti ter takoj nato obrniti na bok).¹⁸
 - Streljajo naj osebo v tisti del telesa, kjer se oblačila najbolje prilegajo:
 - v sredino trupa (če je le mogoče, v hrbet!),
 - v noge.
 - Policisti naj uporabljajo taser v parih, tako da en policist poskuša osebo pri padcu prijeti oziroma ujeti. Tako lahko preprečijo poškodbe ob padcu, zlasti hujše poškodbe glave.
 - Dosledno upoštevajo navodila za policijsko uporabo Taserja X26 (Lab Commerce d.o.o, Kopraska 94, 1000 Ljubljana; E mail: lab.commerce@siol.net).

5. Postopek z osebo, proti kateri je bil uporabljen taser

a) Odstranjevanje puščic iz telesa

- Zaradi osti na vrhu naj puščici praviloma odstrani zdravnik. Policist naj le prereže žico ob puščicah. V nobenem primeru policist ne sme odstranjevati puščic, ki so predrle kožo v bližini občutljivih tkiv (vrat, grlo, obraz, prsi, dimlje, oči ...).
- Na kraju dogodka lahko policist odstrani puščice, ki sta se zarili le v oblačila osumljenca.
- Puščice so po uporabi lahko kužne. Z njimi je treba ravnati kot z biološko nevarnimi snovmi (možna je okužba z virusom HIV in/ali virusom hepatitisa B in C), zato je:
 - pri odstranjevanju puščic iz telesa obvezna uporaba zaščitnih rokavic za enkratno uporabo;
 - puščico je potrebno trdno prijeto in jo hitro potegniti ven, prosto roko pa uporabiti kot oporo.
 - če je puščica prebodla kožo, je treba mesto vboda razkužiti (alkohol, jod);
 - če mesto vboda krvavi, je treba rano ustrezno sterilno pokriti;
 - uporabljene puščice je treba ustrezno shraniti, in sicer jih je treba s konicami naprej previdno položiti v posodo za ostre predmete ali pa v stranski žep za žico na nosilcu naboja;
 - puščice je treba shraniti na varnem kraju, tako da se jih ne bo mogel nihče po nesreči dotikati.

b) Fotografiranje vseh poškodb

- na kraju dogodka
- če je možno, tudi v bolnišnici (za dokazno gradivo)

c) Prva pomoč in zdravniški pregled

Vsaka oseba, proti kateri je bil taser uporabljen, mora, če je potrebno, takoj dobiti prvo pomoč,¹⁹ ne glede na posledice pa ji je obvezno treba zagotoviti zdravniški pregled v

¹⁸ Če oseba leži na trebuhu z vklepenimi rokami na hrbtu, je večje tveganje za zadušitev.

¹⁹ Prva pomoč po programu: Obnovitveni tečaj prve pomoči, MNZ, Policija; Katalog 2004. Za vse uporabnike Taserja je obvezen obnovitveni tečaj iz prve pomoči na 3 leta.

območnem centru Splošne nujne medicinske pomoči (SNMP) zaradi izključitve morebitnih škodljivih posledic.

Zdravniški pregled je standardiziran in se o njem sestavi zapisnik (zdravniško poročilo).²⁰

d) Pisno poročilo o uporabi taserja

- zdravniško poročilo o zdravstvenem stanju osebe, proti kateri je bil taser uporabljen (izpolni zdravnik po zdravniškem pregledu)
- policijsko poročilo o uporabi Taserja²¹ (izpolni policist v najkrajšem možnem času)

Obe poročili se hranita v policijski enoti policista, ki je uporabil električni paralizator, kopiji pa se pošljeta na UUP GPU. Vsi podatki o uporabi taserja naj se redno pregledujejo in analizirajo.

e) Natančno spremljanje in zapisovanje vseh stranskih učinkov (lastne izkušnje)

- medijem posredovati čim več podatkov o stranskih učinkih uporabe taserja (www.TASER.com)
- kontaktna oseba je gospod Janez Rupnik, Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, GPU UUP, telefon 01/472-46-65),
- pripraviti izjavo za medije.

6. Priporočila

Ministrstvo za zdravje naj obvesti vse območne centre Splošne nujne medicinske pomoči (SNMP) in zdravstvene zavode o začetku uporabe taserja v policiji, Električni paralizatorji, ki izstreljujejo puščice (sonde), naj bodo v Zakonu o orožju uvrščeni v posebno kategorijo (prepoved proste prodaje in obvezna usposobljenost uporabnika).

²⁰ Predlog obrazca je sestavni del poročila.

²¹ Predlog obrazca po vzorcu iz tuje literature je sestavni del poročila.

ZDRAVNIŠKO POROČILO
O ZDRAVSTVENEM STANJU OSEBE, PROTI KATERI JE BIL UPORABLJEN ELEKTRIČNI
PARALIZATOR
(izpolni zdravnik po pregledu osebe)

1. Ime in priimek:.....

2. Krajša osebna anamneza in/ali heteroanamneza
(poudarek na kroničnih obolenjih in zlorabah nedovoljenih drog ter alkohola).....
.....
.....

3. Subjektivne zdravstvene težave:.....
.....

4. Klinični status:

Starost:.....; Spol:.....; Telesna teža:.....; Telesna višina:.....

Psihično stanje (prizadetost, orientiranost, agresivnost, apatija, sodelovanje pri pregledu ...)

Koža: natančen opis opekline oz. rane, ki jo je povzročila puščica

Glava

Vrat

Prsni koš

Pljuča

Srce

Trebuh

Hrbtenica

Okončine: zgornje

spodnje

Okvirni nevrološki status

Druge ugotovitve (morebitne poškodbe zaradi padca)

Preiskave:

Obvezno EKG

Druge preiskave po presoji zdravnika (RTG, laboratorij ...)

Zaželen je natančen opis vseh poškodb.

V, dne.....

.....
(žig zdravstvene ustanove SNMP)

.....
(žig in podpis zdravnika)

glava organa

FIO-DOG:

FIO-PS:

Šifra:

Datum:

URADNI ZAZNAMEK O UPORABI PRISILNIH SREDSTEV
(osnutek obrazca)

PODATKI O DOGODKU:

VRSTA NADREJENEGA DOGODKA: identifikacija, javna prireditev/shod, stavka, mejni incident, ilegalni prehod, mejni ukrep in lokalni razpis, tiralični ukrep, deportacija, nastanitev v CT, opozorilo, cestnoprometni prekršek, prometna nesreča, prekršek (JRM, meja ...), kaznivo dejanje, dogodek s telesno poškodbo, drug dogodek z uporabo prisilnega sredstva

OBLIKA DELA: asistenca, blokada, intervencija, opazovanje, patroljiranje, poostren nadzor, varnostna akcija, zaključna akcija, dežurstvo, drugo

PODROČJE DELA: dogodki, preventivna dejavnost, prometna varnost, javni red, mejne zadeve, preiskovanje KD, spremljanje, izročanje oseb, varovanje oseb

NAČIN UPORABE: posamezno na ukaz, posamezno po lastni odločitvi, množično na ukaz, množično po lastni odločitvi

OPIS OKOLIŠČIN (natančen opis uporabe, iz katerega naj bosta razvidna tudi čas in kraj uporabe prisilnega sredstva, razlogi uporabe, način nastanka morebitne poškodbe osebe, policista in druge okoliščine):

PODATKI O OSEBAH, ZOPER KATERE SO BILA UPORABLJENA PRISILNA SREDSTVA

OSEBA 1

Ime in priimek _____, roj. _____,

Zdravnik: DA – NE Vpliv alkohola: DA – NE Vpliv mamil: DA – NE
Nepojasnjeno psihično stanje: DA – NE

POLICIST 1

Ime in priimek _____

PRVO UPORABLJENO PRISILNO SREDSTVO: sredstva za vklepanje in vezanje; plinski razpršilec; plinska sredstva; druga sredstva za pasivizacijo; električni paralizator; fizična sila: strokovni prijem, strokovni udarec, strokovni met; palica: gumijevka, tonfa, ravna, zložljiva; vodni curek; konjenica; službeni pes _____; posebna motorna vozila; sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev (stinger), druga sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev; strelno orožje, strelno orožje – opozorilni strel

POOBLASTILO: opozarjanje, ukazovanje, ugotavljanje identitete, vabljenje, varnostni pregled, prepoved gibanja, prijetje, privedba brez odredbe, privedba z odredbo, pridržanje, strožji policijski nadzor, odstranitev tujca iz države, zaseg predmetov, vstop v tuje stanovanje in druge prostore, hišna preiskava, odreditev preizkusa alkoholiziranosti, odreditev strokovnega pregleda, prepoved vožnje motornega vozila, izdaja plačilnega naloga, drugo _____

RAZLOG UPORABE: sum samopoškodovanja, pobega ali napada, upiranje pri odvzemu prostosti, upiranje pri prijetju, upiranje pri privedbi, obvladovanje upiranja osebe, ki krši JRM, obvladovanje upiranja zaradi neizpolnjevanja ukazov, odvrnitev napada na druge osebe, objekte, odvrnitev napada nase, množična kršitev JRM

POGOJ UPORABE: sum samopoškodovanja, pobega, upiranja ali napada, pasivno upiranje, aktivno upiranje, odvrnitev napada nase ali na drugo osebo, drugo _____

POSLEDICA - OSEBA: brez posledic, materialna škoda, vidni zunanji znaki uporabe prisilnega sredstva, lahka telesna poškodba, huda telesna poškodba, posebno huda telesna poškodba, smrt

POSLEDICA - POLICIST: brez posledic, materialna škoda, vidni zunanji znaki uporabe prisilnega sredstva, lahka telesna poškodba, huda telesna poškodba, posebno huda telesna poškodba, smrt

DRUGO UPORABLJENO PRISILNO SREDSTVO: _____

Pooblastilo: _____

Razlog uporabe: _____

Pogoj uporabe: _____

Posledica - oseba: _____
Posledica - policist: _____

TRETJE UPORABLJENO PRISILNO SREDSTVO: _____

Pooblastilo: _____
Razlog uporabe: _____
Pogoj uporabe: _____
Posledica - oseba: _____
Posledica - policist: _____

Datum: _____

Podpis policista (ov):

OCENA PREDSTOJNIKA IN UTEMELJITEV OCENE

(nestrokovna nezakonita, nestrokovna zakonita, strokovna nezakonita, strokovna zakonita)

OPOMBE (komisija, pritožba, ukrepi zoper osebo, ukrepi zoper policista ...):

Datum: _____

Podpis predstojnika:

POJASNILO

Policija vodi in vzdržuje evidenco o uporabi prisilnih sredstev na podlagi 59. člena Zakona o policiji. Osnova za vnos je »poročilo o uporabi prisilnih sredstev«, ki ga mora policist napisati na podlagi 139. in 140. člena Pravilnika o policijskih pooblastilih. Uporabo oceni njegov predstojnik, ki tudi poskrbi za pravočasen vnos prisilnega sredstva v aplikacijo FIO – »Javna varnost, prisilna sredstva«. Obrazec je prilagojen navedeni aplikaciji. V posamezne rubrike je potrebno vpisati zahtevane podatke, obkrožiti ali podčrtati ustrezno besedilo, glede na število oseb pa drugo stran obrazca (podatki o osebah ...) kopirati v ustreznem številu izvodov.

Če policist uporabi električni paralizator, izpolni tudi obrazec »Poročilo o uporabi električnega paralizatorja«, ki je priloga tega poročila.

POROČILO O UPORABI ELEKTRIČNEGA PARALIZATORJA
(izpolni policist, ki je uporabil električni paralizator)

Ime in priimek osebe:.....

Ocena telesne teže:..... Telesna zgradba: močna, srednja, vitka

Policist, ki je uporabil taser:.....

Serijska številka taserja:.....

Vrsta in serijska številka kartuše:.....

Uporaba taserja:

- a) z izstrelitvijo puščic
- b) z izstrelitvijo puščic in z neposrednim pritiskom
- c) z neposrednim pritiskom
- d) policist je le usmeril električni paralizator proti osebi in jo opozoril na uporabo

Trajanje streljanja s taserjem:

- 5 sekund (običajni cikel)
- manj od 5 sekund (skrajšan cikel)
- dodatni ciklusi ali izstrelitve puščic DA / NE.

Natančna obrazložitev dodatnih ciklusov:

.....
.....
.....
.....

Vrsta oblačil osebe:

- debela / tanka
- oprijeta / ohlapna

Približna oddaljenost osebe v času zadetka (v metrih):.....

Približna oddaljenost (razmik) med puščicama (v centimetri):.....

Ali je policist sam odstranil puščici na terenu: DA / NE

Opis obnašanja osebe po opozorilu na uporabo taserja, med uporabo in po njej:

.....
.....
.....
.....
.....

Ali je uporaba taserja povzročila poškodbe osebe: DA / NE

Ali je bila oseba zdravljena zaradi poškodb: DA / NE

Opis poškodb (označi):

poškodovana le koža na mestu vboda puščice: manjša opeklina in/ali manjša krvaveča rana
poškodba oči

sekundarne poškodbe zaradi padca (okvirni opis)

.....
.....
.....

Ali so bile poškodovane druge osebe: DA / NE.

Katere in vzrok:

.....
.....

Ali je bila oseba po pregledu pri zdravniku napotena:

v splošno bolnišnico na določeni regiji oziroma v Klinični center Ljubljana: DA / NE

v psihiatrično bolnišnico: DA / NE

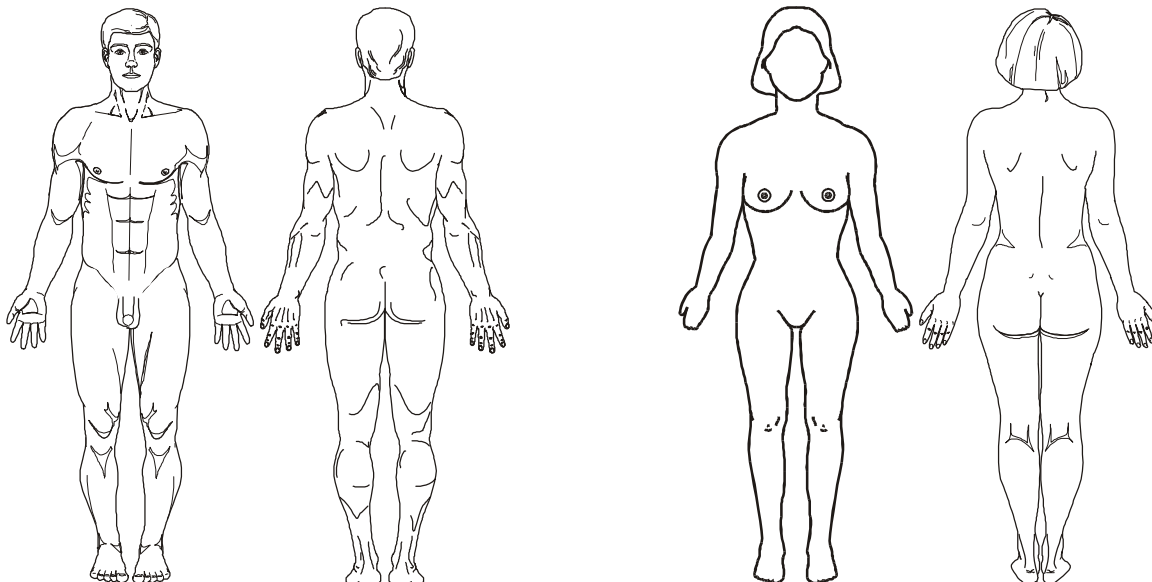
Fotografiranje na kraju dogodka: DA / NE

Fotografiranje vseh poškodb: DA / NE

Mesto vboda puščic:

opis glede na glavne dele telesa.....

skica (označi z X, kjer je puščica zadela osebo)

Poročilo je napisal:.....

5. PRAVNI VIDIK

Pravna podlaga za uporabo električnih paralizatorjev je določena v 50. členu Zakona o policiji, in sicer sodijo med »druga sredstva za »pasivizacijo oseb«, pogoji za uporabo tega prisilnega sredstva pa so določeni v 51.c členu.

V prvem odstavku 51.c člena Zakona o policiji je določeno, da smejo policisti za vzpostavitev javnega reda, kadar je ta huje ali množično kršen, poleg prisilnih sredstev iz prejšnjega člena (plinski razpršilec, fizično silo in palico) uporabiti plinska sredstva in druga sredstva za pasivizacijo, vodni curek, konjenico in posebna motorna vozila. S tem je jasno določeno, da gre za hujša prisilna sredstva, kot so plinski razpršilec, fizična sila in palica. V teh primerih gre dejansko za delovanje proti množici, za kar se uporabljajo take vrste prisilnih sredstev, ki hkrati delujejo na večjo skupino oseb.

V drugem odstavku 51.c člena pa Zakon o policiji določa, da se plinska in druga sredstva za pasivizacijo lahko uporabijo tudi pri terorističnih dejanjih in ugrabitvah ali za prijetje osebe, ki se upira, napada ali drugače onemogoča izvedbo naloge ali neposredno ogroža življenje policista ali koga drugega.

Zakon o policiji torej določa pogoje za uporabo električnega paralizatorja, vendar smo glede na oceno tveganja z zdravstvenega vidika v predlogu novega Pravilnika o policijskih pooblastilih²² omejili njegovo uporabo pri upiranju osebe ali drugačnem onemogočanju izvedbe policijske naloge. V teh dveh primerih sme policist električni paralizator uporabiti samo, če drugače ne more prijeti osebe, ki z orožjem, orodjem, drugimi predmeti in sredstvi ali z uporabo posebnih spretnosti pri uporabi fizične sile preprečuje izvedbo policijske naloge. S tem so izključene vse oblike pasivnega upiranja in tudi nekatere oblike aktivnega upiranja. Podobna razmejitev je glede na vrsto upiranja pri uporabi plinskega razpršilca, fizične sile in palice, Zakon o policiji namreč navaja le obvladovanje upiranja, pravilnik pa nato glede na vrsto upiranja (aktivno ali pasivno) določa vrstni red in način uporabe teh treh prisilnih sredstev.

Za pravilno razumevanje poseganja policistov v človekove pravice in svoboščine in omejitvev, ki jih morajo policisti pri tem upoštevati, so poleg splošnih ustavnih načel pomembna tudi določila prvega odstavka 51. člena Zakona o policiji, po katerih smejo policisti uporabiti le tisto prisilno sredstvo, s katerim opravijo nalogo z najmanjšimi škodljivimi posledicami za osebo, proti kateri ga uporabijo, in določila 2. odstavka istega člena, po katerih morajo policisti prenehati uporabljati prisilno sredstvo takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih je bilo uporabljeno.

Poleg zakonskih omejitev je tudi v predlogu novega Pravilnika o policijskih pooblastilih vrsta omejitev, ki se nanašajo na uporabo vseh prisilnih sredstev, in nekatere, ki se nanašajo le na uporabno električnega paralizatorja, zato s pravnega vidika ni utemeljena bojazen Amnesty International, da bi policisti najprej posegli po električnem paralizatorju, in ne po milejših prisilnih sredstvih, upoštevana pa so tudi druga njihova priporočila. Nenazadnje pa je treba poudariti, da zakonitost posegov policije v človekove pravice in svoboščine vedno presoja sodna veja oblasti, pri tem (test sorazmernosti) pa morajo biti potrjena naslednja uveljavljena merila oziroma standardi:

- Ali je poseg sploh primeren za dosego zaželenega, ustavno dopustnega cilja?
- Ali je poseg nujen (neogibno potreben), tako da želenega cilja ni mogoče doseči na noben drug način, torej z blažjimi sredstvi?

²² Pravilnik je v fazi usklajevanja z MNZ in bo predvidoma začel veljati januarja 2006.

- Ali je poseg v razumnem sorazmerju s ciljem, torej s tisto dobrino, ki naj se s posegom zavaruje, in z razumno pričakovanim učinkom tega varovanja?

V nadaljevanju so navedena predlagana besedila členov v novem Pravilniku o policijskih pooblastilih,²³ ki se nanašajo le na uporabo električnega paralizatorja:

87. člen

Za uporabo električnega paralizatorja se šteje uporaba naprave, ki s sprožitvijo impulzov električnega toka začasno onemogoči osebo.

Električni paralizator policist praviloma uporabi z izstrelitvijo elektrod v osebo, ki sta s tanko žico povezani s sprožilnim delom naprave, lahko pa tudi z neposrednim dotikom.

88. člen

Električni paralizator sme policist pri upiranju ali drugačnem onemogočanju izvršitve naloge uporabiti samo, če drugače ne more prijeti osebe, ki z orožjem, orodjem, drugimi predmeti in sredstvi ali z uporabo posebnih spretnosti pri uporabi fizične sile preprečuje izvedbo policijske naloge.

89. člen

Preden policist uporabi električni paralizator, mora, če okoliščine to dopuščajo, osebo opozoriti s klicem: »STOJ, POLICIJA, UPORABIL BOM ELEKTRIČNI PARALIZATOR!«.

90. člen

Z električnem paralizatorjem sme policist meriti v sredino trupa ali v noge.

Električnega paralizatorja policist ne sme uporabiti na območju, kjer so lahko vnetljive ali eksplozivne snovi.

Če je le mogoče, mora policist upoštevati okoliščine, ki lahko zaradi uporabe električnega paralizatorja za osebo pomenijo dodatno nevarnost (padec v vodo, z višine ...).

Poleg navedenih členov se na uporabo vseh prisilnih sredstev nanašajo tudi splošne določbe novega Pravilnika o policijski pooblastilih, skupne določbe o uporabi prisilnih sredstev v III. poglavju in določbe za poročanje o uporabi prisilnih sredstev. Zaradi obsežnosti pravilnika navajamo samo nekaj pomembnejših členov:

3. člen

Posamezno pooblastilo se izvede samo ob pogojih, določenih v zakonu, in na način, ki ga določa zakon, ta pravilnik ali drug predpis, ki določa policijska pooblastila.

Pri tem je potrebno spoštovati in varovati človekovo dostojanstvo, pravice in temeljne svoboščine, zagotovljene z ustavo, zakoni in drugimi predpisi.

Pri izvajanju pooblastil ne sme biti nihče podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju.

4. člen

Pooblastila mora policist izvesti strokovno in odločno, vendar obzirno, tako da po nepotrebem ne prizadene dostojanstva osebe v postopku.

²³ Pravilnik je v fazi usklajevanja z MNZ in bo predvidoma začel veljati januarja 2006.

5. člen

Izvajanje pooblastil ne sme povzročiti škode, ki ni v sorazmerju z njihovim namenom in cilji njihove uporabe.

6. člen

V postopkih z otroki ali mladoletniki mora policist ravnati še zlasti obzirno. Upoštevati mora njihovo osebnost, občutljivost in morebitne druge lastnosti, ki jih je mogoče opaziti.

Pojma otrok in mladoletnik v tem pravilniku se uporabljata v kazenskoopravnem pomenu.

7. člen

Pooblastila policist izvede tako, da ne ogroža življenja in varnosti oseb, ki niso v postopku, da teh oseb po nepotrebem ne vznemirja in jim ne nalaga nepotrebnih obveznosti.

9. člen

Policist mora prenehati izvajati pooblastila takoj, ko ni več razlogov za njihovo uporabo.

71. člen

Policist uporablja prisilna sredstva na način, ki ga predpisuje zakon o policiji, ta pravilnik in pravila stroke.

Za izvajanje nalog policije sme policist uporabljati samo tista prisilna sredstva, ki so tipizirana in sistemizirana za uporabo v policiji. Za vklepanje in vezanje oseb, prisilno ustavljanje prevoznih sredstev ali če je neposredno ogroženo življenje policista ali drugih oseb, sme policist izjemoma uporabiti tudi druga sredstva in načine.

72. člen

Pri odločanju o ustrezni vrsti in intenziteti uporabe posameznega prisilnega sredstva mora policist upoštevati, da je sorazmerno načinu, sredstvu in moči upiranja ali napada osebe.

Če sme policist pri izvajanju policijskih nalog v določenem primeru uporabiti več prisilnih sredstev hkrati, mora uporabiti milejše. Hujše prisilno sredstvo sme uporabiti le, če je bila uporaba milejšega sredstva neuspešna ali če zaradi okoliščin in zaradi varovanja življenja, osebne varnosti ali varnosti premoženja ljudi ne bi bila mogoča.

Prisilna sredstva je dopustno uporabljati samo tako dolgo, dokler namen uporabe ni dosežen ali dokler se ne izkaže, da namena ne bo mogoče doseči.

73. člen

Policist prisilnih sredstev ne sme uporabiti proti otrokom, vidno bolnim, starim, onemoglim osebam, vidno težkim invalidom in vidno nosečim ženskam, razen če ti neposredno ogrožajo življenje ljudi ali tuje premoženje.

74. člen

Pred uporabo prisilnih sredstev policist osebi ukaže, kaj je dolžna storiti ali opustiti, in jo opozori, da bo ob neupoštevanju ukaza uporabil prisilno sredstvo, razen če bi takšno opozorilo onemogočalo izvedbo uradne naloge ali če okoliščine opozorila ne dopuščajo.

Pri uporabi prisilnih sredstev policist ravna odločno, vendar obzirno, tako da po nepotrebem ne prizadene dostojanstva osebe.

Pri uporabi tehničnih sredstev mora policist upoštevati navodila proizvajalca. Za uporabo tehničnih sredstev mora biti ustrezno usposobljen in mora uporabljati zaščitna sredstva.

76. člen

Če zaradi uporabe prisilnih sredstev nastanejo poškodbe, je potrebno poškodovanemu, takoj ko okoliščine dopuščajo, zagotoviti prvo pomoč ali zdravniško pomoč. Če poškodovani ostane na zdravljenju v zdravstveni ustanovi, policist o tem obvesti njegove najbližje.

108. člen

Uporabo prisilnega sredstva mora policist opisati v uradnem zaznamku.

109. člen

V uradnem zaznamku policist navede datum in čas uporabe prisilnega sredstva, vrsto uporabljenega prisilnega sredstva, podatke o osebi, proti kateri ga je uporabil, pooblastilo, ki ga je izvajal pred uporabo prisilnega sredstva, vzrok in način uporabe, posledice in okoliščine nastanka ter druge okoliščine, ki so pomembne za oceno zakonitosti in strokovnosti uporabe prisilnega sredstva.

Vodja policijske enote mora vsako uporabo prisilnega sredstva takoj preveriti in oceniti, ali je bilo uporabljeno zakonito in strokovno, razen če je za presojo zakonitosti in strokovnosti uporabe ustanovljena posebna komisija.

6. UGOTOVITVE PRAKTIČNEGA TESTIRANJA

Zaradi testiranja in poskusne uvedbe električnih paralizatorjev v določenih policijskih enotah je bilo septembra 2004 kupljenih²⁴ 15 električnih paralizatorjev znamke Taser X-26 ter šolske in bojne kartuše. Za nakup novejšega modela smo se odločili zaradi naslednjih razlogov:²⁵ pri modelu X-26 USB pomnilnik shrani podatke za več kot 1.500 zadnjih strellov, beleži datum, čas, trajanje strela in notranjo temperaturo naprave (M-26 shrani podatke le zadnjih 585 strellov in beleži samo datum in čas uporabe), X-26 ima prikazovalnik stanja baterij, uporablja tehnologijo oblikovanega udara,²⁶ kar omogoča visoko zmogljivo in manj nevarno orožje z onesposobitvenim učinkom, večjim za 5 % kot pri modelu M26, pri čemer je naprava za 60 % manjša, 60 % lažja in porabi le približno 1/5 energije modela M26, mogoča je programska nadgradnja, ima prikazovalnik stanja baterij in časa udara, ima osvetlitveno lučko in uporablja Litijevo akumulatorsko baterijo z 10-letno življenjsko dobo (približno 300 strellov).

V postopku za ugotavljanje primernosti TASERJA za uporabo v slovenski policiji je delovna skupina izvedla preizkus, v katerem so bila ugotovljena naslednja dejstva:

Rezultati natančnosti streljanja na različne razdalje se ne razlikujejo od rezultatov streljanja, ki so jih v svoji študiji ugotovili angleški preizkuševalci (tabela št.1 prikazuje rezultate preizkusa streljanja angleških preizkuševalcev).

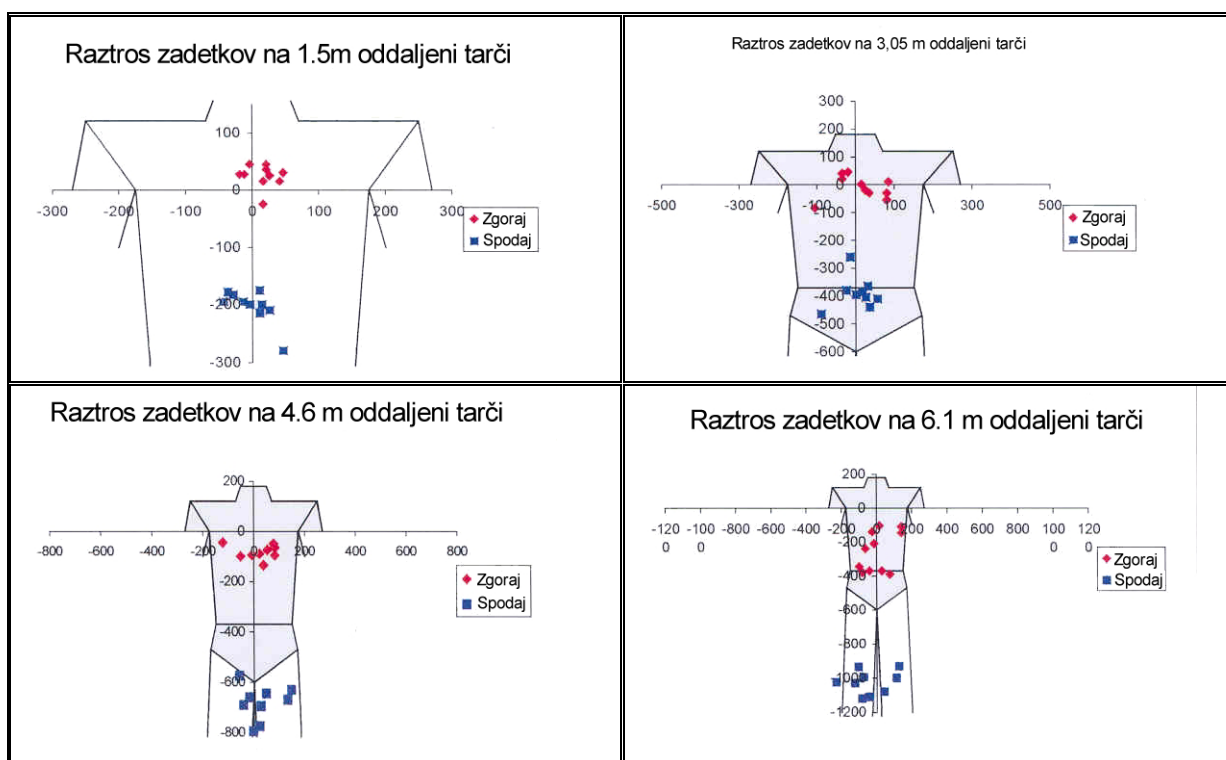

TABELA 1: Mesta zadetkov na 1,5 m, 3,05 m, 4,6 m in 6,1 m z uporabo kartuše s 6,4-metrskim dometom.

²⁴ Vse, kar je navedeno v zaključku, se ob odločitvi o poskusni uvedbi električnih paralizatorjev vključi v usmeritve za uporabo električnega paralizatorja in v priročnik za uporabo električnega paralizatorja, del pa je že upoštevan pri pripravi novega pravilnika o policijskih pooblastilih.

²⁵ Vir: podjetje Taser International (primerjava med obema modeloma).

²⁶ Vse prejšnje generacije naprav so delovale z razmeroma visokimi in časovno kratkimi in neoblikovanimi energijskimi udari, ki so bili namenjeni prodoru skozi obleko in kožo. Zato se je več kot 90 % energije porabilo pri prodoru teh dveh ovir. Visoka izhodna moč teh naprav (26 W) je narekovala uporabo baterij večjih zmogljivosti, kar je prispevalo k teži in dimenzijam (primer je model M26).

Iz tabele je razvidno, da pri razdalji 1,5 metra zgornja sonda (v tabeli je na tarči vedno označena z rdečo barvo) zadene tarčo malenkost nad točko merjenja, spodnja sonda (v tabeli je na tarči vedno označena z modro barvo) pa tarčo zadene v prsni koš. Razpršenost zadetkov pri večkratnem streljanju je sorazmerno majhna. Vse izstreljene karteše zadenejo tarčo. Na razdalji 3 m zgornja sonda zadene tarčo v višini točke merjenja, spodnja sonda pa tarčo zadene v pas. Razpršenost zadetkov je še vedno zadovoljiva. Vse izstreljene sonde zadenejo tarčo. Na razdalji 4,6 m zgornja sonda zadene tarčo malenkost pod točko merjenja, spodnja sonda pa tarčo zadene v dimlje oziroma zgornji del stegen. Razpršenost zadetkov je sicer večja kot na razdalji 3 m, vendar še vedno zadovoljiva. Vse izstreljene sonde zadenejo tarčo. Na razdalji 6,1 m zgornja sonda, ob nespremenjeni točki merjenja, zadene tarčo v širši predel prsnega koša oziroma pasu, spodnja sonda pa tarčo zadene v kolena. Razpršenost zadetkov je velika, tako da lahko tarčo tudi zgrešimo. Vse izstreljene karteše ne zadenejo tarče.

Pri testiranju je bilo ugotovljeno, da je najbolj primerna oziroma optimalna razdalja za uporabo taserja od 2,5 metra do 4,5 metra. Pri krajših razdaljah se lahko policist, ki ni v zaklonu, preveč izpostavlja. Pri daljših razdaljah pa je večja verjetnost, da bo ena od sond zgrešila tarčo in zato ne bo ustreznega učinka.

Ugotovljeno je bilo, da je učinkovitost taserja odvisna tudi od oblačil, ki jih nosi tarča. Pri debelejših ali ohlapnih oblačilih sonda nima neposrednega stika s kožo oziroma ne prodre do kože, zato je učinek na tarčo manjši ali pa ga ni. Zato predlagamo nabavo karteš z daljšo sondo.

Ugotovljeno je bilo, da se z daljšanjem razdalje, predvsem na razdaljah, večjih od 4,5 metra, bistveno zmanjšuje natančnost izstreljenih sond. Ravno tako se zmanjšuje tudi sposobnost sonde, da prodre v kožo.

S pomočjo laserskega merka, ki je del serijske opreme, na razdaljah do 5 metrov merimo v isto točko. Zadelek zgornje sonde bo vedno v prsni koš. Če pa je razdalja večja kot 5 metrov, moramo meriti približno 15 cm višje, kot želimo zadeti.

Taser je zanesljiv pri izstreljevanju karteš, saj pri testiranju karteša nikoli ni zatajila. S povečevanjem razdalje od tarče pa se zmanjšuje natančnost zadetkov in učinek na tarčo.

Pri testiranju je bilo ugotovljeno, da je posebno pozornost potrebno nameniti ustreznemu stalnemu urjenju policistov, ki bo zagotavljalo pravilnost uporabe taserja.

Glede na ugotovitve praktičnega testiranja in glede na izkušnje tujih policij pri dejanski uporabi na terenu lahko strnemo glavne taktične in druge prednosti električnega paralizatorja pred drugimi prisilnimi sredstvi:

- električni paralizator lahko uporabimo na varni razdalji do 6,5 metra od osebe (npr. prijete osebe, ki ima nož) ter s tem ne izpostavljam policistov tveganjem, da bodo telesno poškodovani, ali še hujšim posledicam,
- s pravočasno uporabo taserja lahko preprečimo potencialne situacije, ki vodijo v uporabo strelnega orožja (v zaprtem prostoru lahko na kratki razdalji ustavimo napadalca, ki uporablja nevaren predmet, česar z uporabo palice, fizične sile ali plinskega razpršilca ne moremo oziroma je majhna možnost, da bo napadalec uspešno obvladan),
- stopnja učinkovitosti delovanja je zelo visoka (od 90 do 95 %),
- deluje praktično na celo telo (razen glave),
- oseba je v trenutku obvladana,
- omogočen je nadzor uporabe, ker se evidentira vsako proženje ciklov,

- prostorske prednosti: možnost operativne uporabe v zaprtih prostorih (ni nevarnosti rikošeta kot pri strelnem orožju v primeru opozorilnega strela, če tarče ne zadenemo, je za tretje osebe majhno tveganje poškodb itd.),
- preprečitev nasilja: že sama nameritev s taserjem v osebo je večinoma zadostovala za prenehanje kršitve in upiranja,
- možna uporaba v primeru prijeteja ugrabitelja ali oborožene osebe, ki ne drži orožja v roki, in
- deluje tudi na nevarne živali.

7. USPOSABLJANJE ZA UPORABO ELEKTRIČNEGA PARALIZATORJA²⁷

Uprava uniformirane policije GPU je v sodelovanju s Policijsko akademijo GPU v skladu s programom skupnih oblik usposabljanja in Katalogom za leto 2004 organizirala in izvedla usposabljanje 16 inštruktorjev policije za uporabo električnega paralizatorja znamke Taser X26.²⁸

Usposabljanje je 25. 11. 2004 potekalo v SE GPU, v času od 29. 11. 2004 do 1. 12. 2004 pa v Policijski akademiji GPU in na vadbišču SE GPU v Šentvidu.

Namen usposabljanja je pridobitev teoretičnih in praktičnih znanj in veščin za strokovno, varno in učinkovito uporabo sredstev za pasivizacijo oseb – električnega paralizatorja znamke Taser X-26 in za prenašanje pridobljenega znanja na druge policiste.

Vsebine usposabljanja so bile naslednje:

- Zakonska osnova za uporabo električnega paralizatorja, načela za uporabo prisilnih sredstev in varovanje človekovih pravic in svoboščin pri policijskih postopkih,
- način delovanja električnega paralizatorja na centralni živčni sistem,
- pravilno rokovanje in uporaba električnega paralizatorja,
- praktična uporaba s streljanjem na tarčo,
- situacijski trening,
- pravilna odstranitev sond iz telesa zadete osebe.

Usposabljanje je vodil Janez Rupnik, višji policijski inšpektor III, vodja oddelka za pooblastila v UUP GPU. Na usposabljanju so kot izvajalci sodelovali:

- Franci Boncelj, predavatelj v PA GPU – ŠP,
- Eric Niver, inštruktor podjetja Taser International iz ZDA in
- Peter Sekavčnik, inštruktor za Taser, predstavnik podjetja Lab Commerce.

Ob zaključku so udeleženci pisali test, ki so ga vsi uspešno opravili. Udeleženci usposabljanja so naknadno od podjetja Taser prejeli potrdila o uspešno opravljenem usposabljanju inštruktorjev za uporabo električnega paralizatorja Taser X26.

Glede na pridobljene izkušnje je za zagotovitev strokovne in zakonite uporabe električnih paralizatorjev treba izvesti usposabljanje policistov po posebnem dvodnevem programu, ki zajema vse vidike uporabe (pravni, varnostni in zdravstveni) in tudi taktiko uporabe. Usposabljanje mora vsebovati tudi teoretično in praktično preverjanje znanja, poleg tega pa bodo morali policisti opraviti obnovitveni tečaj prve pomoči. Vsako leto pa se bodo morali policisti udeležiti obnovitvenega tečaja, drugače električnega paralizatorja ne bodo smeli več uporabljati. Program usposabljanja policistov za uporabo električnega paralizatorja še ni verificiran.

²⁷ Podlaga za usposabljanje je priročnik za uporabo električnega paralizatorja.

²⁸ Vir: Poročilo o usposabljanju inštruktorjev za uporabo električnega paralizatorja.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE
P O L I C I J A
GENERALNA POLICIJSKA UPRAVA
POLICIJSKA AKADEMIJA
VIŠJA POLICIJSKA ŠOLA

Šifra:

Datum:

P R O G R A M

ZA IZVEDBO USPOSABLJANJA

**»UPORABA ELEKTRIČNEGA PARALIZATORJA V
POLICIJI«**

VSEBINA:

- Ime programa
- Namen
- Ciljna skupina
- Cilji programa
- Glavne vsebine
- Didaktično-metodološki pristop in izvedba
- Način preverjanja znanja
- Trajanje programa
- Izvajalci usposabljanja
- Literatura
- Verifikacija

Ime programa:

»Uporaba električnega paralizatorja v policiji«

Namen:

Električni paralizator je namenjen za začasno onesposobitev osebe z varne razdalje. Pri tem moramo poudariti, da uporaba električnega paralizatorja ni nadomestilo za uporabo strelnega orožja v policiji in ni namenjeno za povzročanje telesnih poškodb ali nevarnosti za življenje.

Zavedati se je potrebno, da že sama narava uporabe tovrstne naprave pomeni določeno stopnjo tveganja, da bo morda kdo poškodovan zaradi nepredvidljivih okoliščin in občutljivosti posameznika. Zato je treba z električnim paralizatorjem rokovati kot z nevarnim orožjem in ga uporabljati samo ob zakonsko določenih pogojih, upoštevajoč vsa načela za uporabo prisilnih sredstev in ob upoštevanju vseh dejavnikov tveganja.

Brez nujno potrebnih znanj na tem področju ne bomo dosegli zelenega cilja (učinkovitost postopka in varnost), zaradi česar je usposabljanje za uporabo električnega paralizatorja zelo pomembno.

Namen usposabljanja je seznaniti udeležence z zakonsko podlago, pravilno tehniko uporabe električnega paralizatorja, predvsem pa opozoriti na morebitne nepravilnosti pri uporabi ter seznaniti uporabnike s postopkom zagotavljanja prve pomoči pri uporabi.

Ciljna skupina:

Usposabljanje je namenjeno policistom, ki bodo uporabljali električni paralizator pri delu na terenu.

Cilji programa:

Cilji usposabljanja so:

- usposobiti udeležence za uporabo električnega paralizatorja;
- predstaviti zakonsko osnovo za uporabo;
- predstaviti izkušnje nekaterih »tujih policij« pri uporabi paralizatorja;
- usposobiti udeležence za varno rokovanje z napravo;
- predstaviti način nudenja prve pomoči ob uporabi paralizatorja,
- praktičen preizkus rokovanja z električnim paralizatorjem.

Glavne vsebine:

- Uvod in zakonska osnova za uporabo električnega paralizatorja.
- Predstavitev nekaterih dilem ob uvajanju novega prisilnega sredstva v policijo.
- Udeleženec mora razumeti učinek električnega paralizatorja na centralni živčni sistem.
- Spoznati in osvojiti pravilen položaj za merjenje v cilj in streljanje.
- Udeleženec mora znati ponovno varno in pravilno napolniti orožje.

- Mora poznati napravo, kadar koli bo dobil ukaz "Napni – Sproži – Izklopi" (v celoti razumeti delovanje varnostnega stikala in sprožilca).
- Vedeti mora, kako naj pravilno preveri moč baterij v energetskega ročajju, pravilno odstrani in ponovno vstavi baterijske vložke.
- Poznati mora postopek prenosa podatkov na osebni računalnik.
- Znati uporabljati laserski merik.
- Razumeti mora položaj in balistiko sond.
- Praktični del usposabljanja:
 - potegniti TASER iz toka in zadeti tarčo na razdalji 4 m;
 - potegniti TASER iz toka, zadeti tarčo na razdalji 3 m, ponovno napolniti, zadeti 2. tarčo na 4 m z laserskim merilnikom (časovna omejitev 10 sekund);
 - pravilno in varno odstraniti sonde iz osebe.
- Osnove prve pomoči pri uporabi električnega paralizatorja.

Didaktično-metodološki pristop in izvedba:

Usposabljanje bo potekalo v obliki seminarja. Kot metode usposabljanja bomo uporabljali predavanje, predstavitev, razprava in delo v skupinah – učne delavnice.

V nadaljevanju praktično usposabljanje udeležencev.

Način preverjanja znanja:

Preverjanje znanja se opravlja pisno (obvezna so tudi testna vprašanja proizvajalca) in ustno (praktični prikaz pravilne in varne uporabe paralizatorja).

OCENJEVANJE: Teme iz tega predavanja se ocenijo s pisnim testom in ustnim preverjanjem znanja.

Trajanje programa:

Usposabljanje traja 16 ur.

Izvajalci usposabljanja:

Nosilec programa je Policijska akademija. Pri pripravi in izvedbi usposabljanja bodo sodelovali tudi nekateri drugi strokovnjaki iz različnih služb v policiji in nekateri zunanji strokovnjaki.

Literatura:

- Navodila proizvajalca,
- Predstavitvena zgoščenka,
- Priročnik za uporabo električnega paralizatorja,
- Prevod tuje literature,
- Zakon o policiji,
- Pravilnik o policijskih pooblastilih in drugi interni predpisi policije,
- Evropska konvencija o človekovih pravicah in svoboščinah,

- Evropska konvencija o preprečevanju mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja,
- Temeljna načela OZN o uporabi sile in strelnega orožja policijskih uradnikov,
- Temeljna načela za varstvo vseh oseb, ki so kakor koli priprte ali zaprte.

Verifikacija:

Program usposabljanja »Uporaba električnega paralizatorja v policiji« je na podlagi 101. in prvega odstavka 109. člena Zakona o policiji (Ur. List RS št. 110/3) predpisal generalni direktor policije.

8. OPISI PRIMEROV

V tem poglavju so opisani le nekateri primeri poskusov preprečitev uradnih dejanj in napadov na policiste, pri katerih so kršitelji uporabljali nevarne predmete ali orožje.

I.

Dne 30. 12. 2004 ob 1.53 je OKC PU sprejel telefonsko prijavo mladoletne osebe, ki je povedala, da oče doma razgraja in ogroža družinske člane, tako da so morali pred njim zbežati iz hiše. Policista sta ob prihodu na dvorišče stanovanjske hiše pričakali kršiteljeva žena in hčerka. Povedali sta, da sta iz hiše pobegnili, ker je zelo razgrajal, ob odhodu pa sta zaklenili notranja vrata med hodnikom in stopniščem, ki jih je nato kršitelj razbil, iz hiše pa ni prišel. Ko sta policista vstopila v stanovanjsko hišo, je kršitelj v kuhinji vpil in razbijal. Policist P1 ga je pozval, naj se umiri oz. preneha s kršitvijo, česar pa ni upošteval. Začel je vpiti nanju, krivil je ženo, da je vsega kriva, nato pa stopil za kuhinjski pult. Policist je na varni razdalji stopil za njim in mu ponovno ukazal, naj se umiri, kršitelj pa je nato dejal: »Pridi, ti bom pokazal svojega samuraja!« in iz predala vzel večji kuhinjski nož, si ga naslonil na prsi in zavpil: »Poglej, kaj si lahko naredim, ubil se bom!« Takrat ga je policist P1 prijel za roko, v kateri je držal nož, in mu ga zbil, tako da je padel na tla, policist P2 pa ga je prijel za drugo roko in ga pomagal obvladati.

II.

Dne 27. 2. 2005 je ob 20.46 na OKC PU poklical občan ter povedal, da je v naselju XY oseba O1, ki je na begu iz prevzgojnega doma. Vodja izmene je na kraj napotil dve patrulji s po dvema policistoma. Glede na oceno stopnje tveganja so vsi policisti oblekli zaščitne jopiče in se pred naseljem dogovorili o načinu ukrepanja. Policistka je ostala pri službenih vozilih pred naseljem, policisti pa so šli proti počitniški prikolici in šotoru, od koder se je slišala glasba. Pred prikolico so med drugimi osebami opazili tudi iskanega O1. Policist P1 ga je seznanil, da bo na podlagi razpisa iskanja priveden v prostore PP in nato odpeljan v prevzgojni dom, od koder je pobegnil. Zaradi suma pobega in suma napada na policiste je policist P2 zoper O1 uporabil tudi sredstva za vezanje in vklepanje. Ko so ga policisti vodili proti službenim vozilom, pa so druge osebe šle za njimi in postajale vse bolj agresivne. Policiste so žalile in zahtevale, naj izpustijo prijetega O1. Najmanj 8 oseb je policiste obstopilo. Policista P1 in P3 sta jih ves čas opozarjala, naj se odstranijo in prenehajo s kršitvijo, policist P2 pa je držal prijetu osebo. Osebi O2 in O3 sta nato z odrtvanjem in udarjanjem policista P2 poskušala omogočiti pobeg prijemu O1. Policist P2 se je njenega napada ubranil z uporabo palice tonfe, s katero je z desno roko nekajkrat odrinil osebo O4 in O3, z drugo roko pa še vedno držal prijetu osebo. Osebi O5 in O6 sta napadla policista P1 in P3 z večjimi poleni, oseba O7 pa z večjo lopato. Policista P1 in P3 sta vse tri napadalce odpravila s palico tonfo. Eden od napadalcev je v policista P1 vrgel tudi večji kamen, ki ga je zadel v zaščitni jopič na sprednji strani in mu strgal obleko. Med prerivanjem so padli tudi kršitelja O2 in O3 ter policist P2, ki je še vedno držal za roko prijete O1. Policistu P2 se je približala še oseba O8 in ga z večjim polenom udarila po glavi, tako da je izpustil prijetu osebo, ki je pobegnila. Nato je oseba O9 policista P3 z lopato udarila v ramo in lopatico, pred naslednjim napadom pa jo je policist udaril po roki s palico tonfo in izbil lopato. Nato ga je oseba O6 poskušala po glavi udariti s sekuro. Policist P3 je proti napadalcu uporabil plinski razpršilec, obenem pa je policist P1 uporabil strelno orožje in v zrak v nasprotno smer od naselja in napadalcev izstrelil opozorilni strel. To je povzročilo, da so se napadalci takoj razbežali.

III.

Policista P1 in P2 sta 5. 11. 2004 ob 20. uri pri kontroli cestnega prometa opazila vozilo, za katero sta ocenila, da je voznik verjetno pod vplivom alkohola, zato sta se s službenim vozilom z vključenimi modrimi lučmi in zvočnimi signali odpeljala za njim. Voznik je pospešil hitrost in prehiteval vozila pred seboj na krajih, kjer je to nevarno in prepovedano. Na koncu je zavil na makadamsko pot v naselje in se ustavil pred stanovanjsko barako. Policista sta

zapeljala za njim in vozilo ustavila tako, da sta z žarometi osvetlila vozilo O1. Glede na stopnjo tveganja (oseba sta policista poznala kot nasilneža, na istem kraju so bili policisti že napadeni, navzočnost drugih oseb, ki bi lahko napadale policista) je policist P1 izvlekel pištolo in tako varoval postopek, ki ga je začel izvajati policist P2. Policist P2 je stopil k osebi O1, ki je izstopila iz vozila, v vozilu pa je opazil še žensko z otrokom. Oseba O1 je začela nerazumljivo kričati, policist P2 jo je prijel za roko in ji ukazal, naj se umiri. Oseba O1 ukaza ni upoštevala, z aktivnim upiranjem se je poskušala iztrgati iz policistovega prijema. Policist P2 je ukaz ponovil, oseba pa je začela z rokami zamahovati proti policistu. Policist P2 je nato zaradi aktivnega upiranja kršitelja izvedel ključ na komolcu s podiranjem na tla. Na tleh je kršitelju dal roki na hrbet, da bi ga vklenil s sredstvi za vklepanje – liscami. Takrat sta policista zaslišala, da izza barake prihaja skupina ljudi, ki je glasno in nerazumljivo kričala. Zaradi teme pa nista videla, koliko oseb se približuje, glede na njihovo glasno in agresivno kričanje pa sta ocenila, da bi lahko preprečile postopek z osebo O1. Ko so prišli bližje, je P1 videl obrise 10–15 ljudi, vendar zaradi teme ni razložil, ali nosijo tudi nevarne predmete ali orožje. Glasno jih je pozval, naj se ustavijo oz. odstranijo s kraja postopka. Ker se skupina ni ustavila in je še vedno glasno kričala, jih je še dvakrat pozval, naj se ustavijo. Ker se skupina še vedno ni ustavila, je ocenil, da je neposredno ogroženo njuno življenje, saj so v tem naselju policiste že večkrat napadli, zato se je odločil za opozorilni strel. Bližajočo se skupino je najprej glasno opozoril: »Stoj, policija, streljal bom!« in nato še enkrat »Stoj, streljal bom!«. Ker niti tega niso upoštevali, je pištolo usmeril v zrak proti gozdu in izstrelil opozorilni strel. Skupina, ki se je kraju postopka približala že na približno 3 metre, se je najprej za trenutek ustavila, nato pa je kršitelj O2 začel groziti policistu P1, da ga bo ubil. Policist P2 je izpustil osebo O1, iz službenega vozila vzel palico tonfo in kršitelju O2 ukazal, naj se umakne nazaj. Iz skupine je stopila še oseba O3, ki pa je začela miriti navzoče, prišla kršitelja O2 ter ga začela vleči nazaj proti skupini. Policist P1 je po UKV zvezi zaprosil za pomoč OKC, ki je na kraj poslal dodatni patrulji. Policisti so nato vklenili kršitelja O1 in izvedli identifikacijski postopek z drugimi kršitelji.

IV.

Kršitelj je dne 15. 4. 2005 okoli 23. ure prišel na bencinski servis in od prodajalcev zahteval rezervno žarnico za avtomobil, čeprav je bil servis že zaprt. Ker mu jo niso hoteli prodati, ga je to tako razjezilo, da je prodajalca s pestjo udaril v obraz, nato pa iz avtomobila prinesel še železno palico in z njo zamahnil proti prodajalcu. Navzoči so zbežali za objekt servisa, kršitelj pa je s palico tolkel po parkiranem kombiju in razbil tri stekla. Ko so na kraj prispeli policisti, so ga poskušali pomiriti, vendar se je kršitelj odpeljal z avtomobilom. Kasneje sta ga ustavili dve policijski patrulji in ga prijeli.

V.

Kršitelj je dne 23. 4. 2005 ob 20.30 kršil javni red, tako da je kričal in ni upošteval zakonitega ukaza policistov. Nato je s steklenico stopil proti policistu, ki mu je napad preprečil s strokovnim metom.

VI.

Pri obravnavi kršitve javnega reda in miru dne 1. 5. 2005 je policist kršitelju ukazal, naj preneha s kršitvijo. Slednji tega ni upošteval, ampak je poskušal s steklenico napasti drugo osebo. Policist mu je najprej preprečil met steklenice, nato pa izvedel strokovni prijem (ushiro jime) ter ključ na komolcu in uporabil sredstva za vklepanje in vezanje.

VII.

Policijska postaja je bila 1. 5. 2005 obveščena, da pijan in oborožen kršitelj v lokalni krši javni red in mir. Po prihodu policistov ni upošteval ukaza, naj preneha s kršitvijo. Ko so policisti poskušali opraviti varnostni pregled, se je upiral, zato so bila uporabljena prisilna sredstva. Pri varnostnem pregledu je bil najden nabojnik z dvema nabojema. Ker se je umiril, je bil po postopku spuščen. Istega dne pa je bila druga patrulja napotena na kraj, kjer je isti kršitelj kršil javni red in mir. Ko sta policista stopila k njemu, je s steklenico začel mahati proti njima.

Ker kljub opozorilu s tem ni prenehal, je policist izvedel strokovni udarec v telo, nato pa strokovni met o soto-gari. Na tleh sta mu z lisicami zadaj vklenila obe roki, nato pa je bil s transportnim prijemom ključ na komolcu priveden v službeno vozilo in odpeljan v prostore za pridržanje do streznitve.

VIII.

Dne 27. 4. 2005 ob 23.51 je patrulja posredovala pri kršitvi javnega reda in miru (družinskem nasilju). Kršitelj je grdo ravnal z ženo in kljub ukazu policistov ni prenehal s kršitvijo. Ko sta ga policista seznanila, da mu je odvzeta prostost, je zagrabil manjšo palico ter poskušal udariti enega od policistov. Policist mu je napad preprečil s prijemom za roke, drugi policist pa je obenem izvedel strokovni prijem ushiro – jime (davljenje od zadaj). Kršitelj je bil obvladan in odpeljan v prostore za pridržanje.

IX.

Dne 19. 3. 2005 ob 7. uri sta bila policista poslana na intervencijo v zasebno stanovanje, kjer naj bi bil kršen javni red in mir. Kršitelja ob prihodu policistov ni bilo več doma in je bil kasneje izsleden v gostinskem lokalu. Ker je duševni bolnik, je bil takoj obveščen zdravstveni dom. Zdravnik je prišel na kraj in se s kršiteljem poskušal dogovoriti za hospitalizacijo v psihiatrični bolnišnici. To je kršitelja razjezilo, pograbil je barski stol in se pripravil za napad. Napad sta mu preprečila policista z uporabo strokovnega prijema in ga obvladala.

X.

Dne 10. 4. 2005 ob 21.45 je policijska patrulja opravljala kontrolo prometa. Policista sta opazila kombinirano vozilo, v katerem voznik in eden od sopotnikov nista bila pripeta z varnostnim pasom, zato sta mu sledila in ga ustavila z uporabo svetlobnih in zvočnih signalov. Voznik je pri postopku začel kričati na policista, nato je sunkovito speljal. Policista, ki sta se odpeljala za njim, sta o begu obvestila OKC ter ga ponovno poskušala ustaviti z uporabo zvočnih in svetlobnih signalov. Nato sta ga prehitela in mu zaprla pot. Vozniku sta ukazala, naj ugasa motor in izstopi. Ukaza ni upošteval, ampak je nenadoma sunkovito speljal vzvratno ter pri tem s krilom levim vrat zadel enega od policistov. Po približno 20 metrih vzvratne vožnje pa je ustavil in izstopil skupaj s sopotnico. Sopotnica je kričala, da bosta policista sedaj že videla, voznik pa je iz kombija vzel neznani predmet, ki ga policista zaradi teme nista mogla prepoznati. Policista sta mu ukazala, naj predmet spusti, vendar tega ni upošteval, ampak je z njim stekel k policistoma. Policist je izvlekel službeno pištolo in napadalca opozoril na uporabo strelnega orožja s klicem: "STOJ, STRELJAL BOM", nato pa v zrak izstrelil opozorilni strel. Napadalec se je po strelu ustavil in povetil roki. Drugi policist ga je obsvetil s svetilko, tako sta videla, da drži v roki kladivo. Nato sta mu večkrat ukazala, naj kladivo odloži, vendar ukaza ni upošteval, temveč je še naprej grozil, da bo policistoma razbil glavi. Policista sta se mu približala in z uporabo fizične sile (strokovnim udarcem in metom) sta mu kladivo odvzela, nato pa se je aktivno uprl še s fizično silo (brcanje, udarjanje z roko in prijemanje za oblačila). Sopotnik je policistoma poskušal preprečiti uradno dejanje, tako da ju je odrival, dokler ni bil obvladan z uporabo fizične sile (strokovnim udarcem in sredstvi za vezanje in vklepanje).

XI.

Kršiteljica je 8. 1. 2005 doma kršila javni red in mir in s sekiro v rokah ogrožala varnost zunajzakonskega partnerja. Tudi ob intervenciji policistov je še vedno držala sekiro in z njo grozila policistom in partnerju, na tretji ukaz policistov pa jo je odložila. Zaradi suma napada ali samopoškodovanja so bila zoper njo uporabljena sredstva vklepanje. Ker je bilo ugotovljeno, da se je zdravila v psihiatrični bolnici, jo je ne kraju pregledal tudi zdravnik, ki je ocenil, da ni potrebe za namestitvev v psihiatrično bolnico. Ker se je umirila, ni bilo odrejeno pridržanje.

XII.

Dne 30. 5. 2005 ob 14.42 je bila PP obveščena, da doma pijan kršitelj krši javni red in mir ter domačim grozi z ubojem. Pred prihodom policistov na kraj se je kršitelj odpeljal neznanu kam. Kršiteljeva žena je policistom povedala, da je mož tisti dan večkrat grozil s pretepom in ubojem, tudi v navzočnosti otroka. Med zbiranjem obvestil se je kršitelj ob 15.15 pripeljal domov ter izstopil iz vozila z dvema sekirama v rokah ter domačim in policistoma začel groziti z ubojem. Policist mu je ukazal, naj sekiri odloži, vendar ukaza ni upošteval, temveč je nadaljeval z grožnjami in se začel približevati policistoma. Policist ga je opozoril, da bo uporabil strelno orožje. Oba policista sta izvlekla službeni pištoli in ga ponovno pozvala k upoštevanju ukaza. Kršitelj se je ustavil in nadaljeval z grožnjami, nato pa se odpeljal z avtomobilom. Pred tem pa je zagrozil tudi s samomorom. Policista sta se odpeljala za njim in vozilo izsledila na dvorišču njegove nedokončane stanovanjske hiše. V rokah je držal sekiri in se napotil v zgradbo. Kmalu pa se je vrnil in iz vozila vzel še motorno žago ter jo vključil. Nato je z balkona prvega nadstropja vpil in grozil policistoma in proti službenemu vozilu metal delovno orodje. Ob 15.44 pa je prišel iz zgradbe z delujočo motorno žago in z grožnjami stekel proti službenemu vozilu. Policista sta takrat izstopila iz vozila in mu ukazala, naj se ustavi in odloži motorno žago, vendar tega ni upošteval. Ko sta policista šla proti njemu, se je kršitelj umaknil do svojega vozila in na sprednji desni sedež odložil delujočo motorno žago, nato pa poskušal pobegniti. Policista sta to izkoristila in ga obvladala s strokovnim prijemom (davljenje od zadaj s podiranjem na tla in ključ na komolcu) ter ga vklenila. Zanj je bilo odrejeno pridržanje do streznitve. |

XIII.

Občan je 4. 2. 2005 okoli 23.45 pijan kršil javni red in mir. Staršema je grozil tudi z ubojem s sekiro in razbijal po vratih stanovanjske hiše. Ker se tudi ob prihodu policistov ni pomiril, ampak je še naprej grozil z ubojem staršev in z napadom na policiste, sta policista zoper njega uporabila fizično silo in sredstva za vklepanje. Kršitelj je bil pridržan do streznitve.

XIV.

Kršitelj je 25. 2. 2005 okoli 23.50 v gostinskem lokalu kršil javni red in mir, tako da je kričal in grozil gostom. Nato je potegnil še pištolo znamke CZ M57 in zagrozil enemu od gostov. Tudi ob prihodu policistov se ni umiril in ni upošteval ukaza, naj položi roki na vidno mesto zaradi izvedbe varnostnega pregleda, zato sta policista uporabila strokovni prijem in sredstva za vklepanje. Pri varnostnem pregledu mu je bila pištola zasežena, potem pa je bil kršitelj pridržan.

XV.

Okrožno sodišče je izdalo odredbo za prisilno privedbo obdolženca na sodišče za dne 1. 6. 2005 ob 13. uri. Ob prihodu na dvorišče stanovanjske hiše obdolženca sta ga policista seznanila s privedbo in mu izročila odredbo. Ukazala sta mu, naj gre z njima, in ga opozorila na uporabo prisilnih sredstev, če se bo upiral. Obdolženec je odvrnil, da ne gre nikamor, zato ga je policist ponovno opozoril na posledice, če se bo privedbi upiral. Ker ukaza ni upošteval, sta policista zoper njega uporabila fizično silo (strokovni prijem ključ na komolcu). Takrat pa je pritekla pes rottweiler, ki mu je obdolženec ukazal: »PRIDI, DRŽI JIH, DRŽI JIH.« Pes je začel renčati in lajati na policiste, nato pa je skočil proti enemu od njiju, ki je zato odskočil in spustil obdolženca iz strokovnega prijema. To je obdolženec izkoristil in poskušal udariti drugega policista z glavo, vendar se je ta še pravočasno umaknil, pri tem pa je tudi on obdolženca spustil iz strokovnega prijema. Ta je še naprej ščuval psa, ki je renčal ter se pomikal proti policistoma. Policist je izvlekel pištolo, jo usmeril proti psu in pripravil za strel. Policista sta obdolženca ves čas pozivala, naj psa umakne. Na dvorišču je bil še en stanovalec, ki je na poziv policistov nato psa res odpeljal. Obdolženec pa je ponovno poskušal udariti enega od policistov, vendar mu je drugi to preprečil s strokovnim prijemom (davljenje od zadaj) in strokovnim prijemom (ključ na komolcu leve roke), nato pa je bil obdolženec vklenjen in priveden na sodišče.

XVI.

Dne 20. 7. 2004 malo po polnoči je kršitelj vstopil v prostore policijske uprave in policistu na vhodu začel vpiti, da je nezadovoljen z delom policije, ker ničesar ne ukrene glede groženj, ki jih je prijavil. Medtem je na pult položil meč oz. sabljo in več nabojev. Po približno 2 do 3 minutah je vse predmete pobral in odšel iz prostorov PU. Vodja izmene OKC je o dogodku takoj obvestil vse patrulje. Kršitelj je bil čez 5 minut izsleden v bližini. Zaradi suma, da ima v posesti prepovedano orožje oz. strelivo, sta policista najprej opravila postopek za ugotavljanje identitete. Na tleh v bližini kršitelja pa je bilo najdenih 37 nabojev kalibra 9 mm, ki sta jih policista zasegla. Kršitelj je nato policista pozval, naj mu sledita, da jima bo nekaj pokazal oziroma izročil. Ker sta predvidevala, da jima bo izročil še pištolo, sta mu sledila do bližnjega grmovja. Kršitelj pa je iz grmovja potegnil meč, ga sunkovito potegnil iz lesene nožnice in z njim zamahnil proti njima. Policista sta odskočila na primerno razdaljo v kritje in mu ukazala, da meč odloži. Kršitelj je ukaz upošteval. Zaradi suma storitve kaznivega dejanja mu je bila odvzeta prostost in odrejeno pridržanje.

XVII.

Dne 6. 9. 2004 ob 22.05 je na OKC PU poklical občan ter povedal, da je neznani voznik ustavil osebni avtomobil v bližini naselja, tam pa vpije in strelja. Na kraj so bile takoj napotene 3 patrulje. Ko so policisti prispeli približno 50 metrov iz vasi, so na gozdni poti opazili ustavljeno vozilo, na katerem so bile prižgane luči in vsi štirje smerniki, vrata voznika na vozilu so bila odprta, ob vozilu pa je stal moški. Kraj je bil sicer popolnoma neosvetljen, posamezne dele so osvetljevale avtomobilske luči. Ko so se policisti počasi napotili proti moškemu, se je ta usedel v vozilo in se odpeljal naprej po gozdni poti. Policisti so mu takoj sledili približno 200 metrov, zasledovani pa je ustavil in izstopil iz vozila. Nato je odprl še zadnja vrata in iz vozila vzel puško neprepoznavega kalibra, ki jo je držal v položaju za uporabo, ter s povodcem potegnil še psa – nemškega ovčarja. Glede na okoliščine so policisti takoj poiskali kritje (zaklon). Voznik je imel puško ob boku usmerjeno proti njim. Policist P1 je glasno in razločno zavpil: »STOJ, POLICIJA, ODLOŽI OROŽJE!« Ker voznik tega ni upošteval, je policist ukaz ponovil še trikrat, vendar se je voznik še vedno približeval. Ko se je policistom približal že na približno 30 metrov, je policist P1 ponovno zavpil: »STOJ, POLICIJA, ODVRZI OROŽJE, STOJ, STRELJAL BOM!« Ker opozorila ni upošteval, je policist zavpil: »STOJ, STRELJAL BOM!« Ker se je policistom približal že na 25 metrov, je policist P1 izstrelil opozorilni strel v varno smer in ponovno glasno ukazal: »STOJ, USTAVI SE!« Ker se voznik ni ustavil, je policist P1 z naperjeno pištolo stekel k njemu in ga z levo roko prijel za puško ter mu jo skušal iztrgati, s pištolo pa je nameril proti psu, ki je stal ob vozniku. Voznik je puško preložil v levo roko, takrat pa je pritekel policist P2, ki je puško odvzel. Med vklepanjem se je voznik poskušal z odtrganjem rešiti iz prijema, vendar so ga policisti z uporabo fizične sile obvladali in vklenili ter opravili varnostni pregled. Ugotovljeno je bilo, da je voznik z zračno puško znamke Cometa, kalibra 5.5/22, izstrelil več nabojev za lovsko puško kalibra 7 x 57 R. Naboj je izstrelil tako, da jih je nastavil na ustje cevi in držal v roki, z zračnim nabojem pa je aktiviral vžigalno. Pri pregledu vozila je bila najdena še strašilna pištola, dve zračni puški in različni naboji. Voznik je bil pridržan, na podlagi odredbe sodišča pa je bila na njegovem domu opravljena še hišna preiskava, pri kateri so policisti zasegli še nekaj nabojev različnega kalibra.

XVIII.

Dne 26. 2. 2005 se je kršitelj sprl s sinovoma zaradi nakupa osebnega vozila, nato pa ju je hotel še fizično napasti. V spor se je vmešala žena, ki ga je pomirila. Kršitelj se je ob 14.30 odpeljal od doma in se ob 19. uri vrnil. Začel je razgrajati in razbijati hišni inventar, zato je njegov oče ob 19.10 na OKC PU zaprosil za intervencijo. Policista sta prispela na kraj kršitve nekaj minut po prijavi in na dvorišču stanovanjske hiše najprej začela opravljati razgovor s prijaviteljem kršitve. Takoj ob prihodu patrulje na kraj je iz stanovanjske hiše prišel kršitelj in z lovsko puško z razdalje 24 metrov dvakrat ustrelil proti policistoma. Policista sta prijavitelja takoj potisnila v bližnjo klet in se tudi sama zatekla vanjo. Ob 19.19 sta poklicala na OKC in povedala, da je prišlo do streljanja. Kršitelj se je medtem vrnil v hišo. Žena pa mu je vzela

puško in zbežala iz hiše (kršitelj ima poškodovani nogi zaradi prometne nesreče izpred petih let). Kršitelj je šel za njo in v pritličju iz železne omare vzel lovsko puško, jo napolnil z naboji in prišel nazaj v prvo nadstropje. V tem času so prišle na kraj dodatne patrulje in policisti so takoj zavarovali celotno območje. Po telefonu so večkrat poskušali vzpostaviti stik s kršiteljem, vendar se je oglasil le enkrat. Na kraj sta prispela tudi policista, ki sta usposobljena za pogajanja. Policisti so ob 22.40 vstopili v pritličje. V enem od prostorov so v železni omari našli lovsko puško z risano cevjo 8 x 57, lovsko puško z risano cevjo 22 L.R. (malokalibrska) in menjalno cev 12/7 x 57R (po ženinih podatkih sta manjkali še ena puška in pištola). Na kraj so ob 2. uri prispeli tudi policisti Specialne enote. Pogajalca sta se namreč s kršiteljem pogajala do približno 1.30, potem pa se ni več odzival. Zato so pripadniki Specialne enote ob 3.20 vpadli v prvo nadstropje stanovanjske hiše, v katerem se je kršitelj zadrževal. Pri prijemu se ni upiral. Pri ogledu kraja kaznivega dejanja sta bila na terasi najdena dva tulca 6,2 mm, v steni na sosednji stanovanjski hiši pa trinajst lukenj od šiber, lovška puška z nabojem v cevi pa je bila najdena v omari dnevne sobe v prvem nadstropju, kjer se je zadrževal kršitelj. Na kraj so prišli tudi reševalci, ki so ga odpeljali v psihiatrično bolnišnico, saj je bilo ugotovljeno, da je psihični bolnik.

XIX.

Policisti so ponoči dne 24. 2. 2005 izvajali kontrolo na območju, kjer je bilo v tistem času več vlomov v poslovne objekte in vozila. Policista v civilnih oblačilih sta ob 1.30 opazila tri neznane sumljive osebe, ki so se zadrževale pri videoteki, v katero je bilo uro pred tem vlomljeno. Policist P1 je izstopil iz civilnega vozila in sledil neznancem, policist P2 pa se je odpeljal v bližnjo okolico. Ker so se neznanci oddaljili proti športni dvorani, sta se odpeljala za njimi in vsak z ene strani pregledala objekt, da bi ugotovila, ali je bilo vanj vlomljeno. Ker neznancev nista več opazila, se je policist P1 po pešpoti napotil v smeri, od koder so pred tem prihajali neznanci. Kmalu jih je srečal in se jim na ozki poti umaknil, kljub temu pa se je eden od njih vanj zaletel z ramo. Policist in neznanci so se ustavili. Po nekaj besedah so ga neznanci obstopili in postajali vedno bolj verbalno in tudi fizično agresivni. Neznana oseba O1 je s pestjo zamahnil proti policistu, vendar se je ta pravočasno odmaknil. Policist se je začel vzvratno umikati in zavpil: »Stojte, policija!«, česar pa napadalci niso upoštevali in se še naprej premikali proti policistu. Policist jih zato ponovno opozoril s klicem: »STOJTE, POLICIJA, STRELJAL BOM!« in izvelkel pištolo ter po UKV postaji zaprosil za pomoč druge policiste. Kljub opozorilu, da bo uporabil strelno orožje, so bili neznanci še naprej fizično agresivni, zato je izstrelil opozorilni strel. Ker so se neznanci ustavili in nekoliko umirili, je nato pištolo spravil v tok. Nato so neznanci začeli z rokami zamahovati proti njemu in ga odrivati, zato je osebo O2 z nogo udaril v pleksus (mae - geri). Takrat je proti policistu ponovno zamahnila oseba O1, vendar je policist udarec prestregel in ga udaril z roko v pleksus (gyaku tsuki). Takrat je nanj skočila oseba O3 in z roko zamahnil proti njemu. Policist se je udarcu izognil ter ga obvladal s strokovni metom (ippon seoi nage). Neznanca O1 in O2 sta policista nato še enkrat napadla, vendar je policist z udarci z roko odvrnil napad. Po neuspešnem napadu sta zbežala, neznanec O3 pa je še enkrat skočil proti policistu, ki je napad odvrnil s strokovnim metom (o goshi). Tudi oseba O3 je zbežala, vendar jo je policist po približno 30 metrih ujel. Pri prijemu sta oba padla in se valjala po tleh, ko je bila oseba bočno na policistu, je na pomoč pritekel policist P2 in jo s strokovnim prijemom ključ na komolcu obvladal ter vklenil. Neznanca O1 in O2 so zatem prijeli drugi policisti.

XX.

Dne 3. 2. 2005 okoli 17.50 sta policista s civilnim vozilom opravljala kontrolo območja, kjer je bilo v tistem času vlomljeno v več stanovanjskih hiš. Pri eni od neosvetljenih stanovanjskih hiš sta opazila neznano sumljivo osebo, zato sta izstopila iz vozila ter se neznancu približala. Ker sta bila v civilnih oblačilih, sta se predstavila kot policista in pokazala službeno izkaznico policije. Neznanca sta pozvala, naj jima izroči osebni dokument. Takrat pa se je moški nenadoma obrnil in zbežal, policista pa sta takoj stekla za njim. Med begom je neznancu zaradi snega na vozišču spodrsnilo, ob tem pa se je sunkovito obrnil proti policistu, iz hlačnega žepa potegnil preklopni nož in ga sprožil. Roko z nožem pa je dvignil nad glavo ter

se postavil v napadalni položaj. Zaradi spolzke podlage je neznanemu moškemu ponovno spodrsnilo, vendar se je sunkovito in znova zavzel napadalni položaj. Za preprečitev napada je policist izvlekel službeno pištolo in mu ukazal, naj preneha z grožnjo. Takrat se je neznanču približal še drugi policist in ga s strokovnim prijemom (davljenjem) potisnil k tlom ter tako obvladal njegovo upiranje.

XXI.

Dne 30. 1. 2005 ob 1.38 je dežurni PP sprejel obvestilo, da je prišlo do kršitve javnega reda in miru v nočnem lokalu. Ob prihodu na kraj so policisti ugotovili, da je kršitelj že odšel, zato so pregledali okolico. Kršitelj je bil izsleden v bližini avtobusne postaje, vendar je takoj začel bežati. Policista sta stekla za njim in obvestila še drugo patruljo. Ob pregledu okolice šole sta naenkrat zaslišala razbivanje stekla v bližini stranskega vhoda v šolo. Na vhodu je klečal kršitelj. Nenadoma se je sunkovito obrnil proti policistoma, v roki pa je držal kos razbitega stekla, s katerim je začel mahati proti policistoma. Policista sta se morala umikati, saj je obstajala velika nevarnost, da bi ju porezal s steklom. Policist P1 je kršitelja opozoril, naj odvrže steklo, sicer bodo uporabljena prisilna sredstva. Njegovega opozorila ni upošteval in je še vedno zamahoval proti njima. Policist P1 je izvlekel pištolo in z njo varoval postopek ter kršitelja pozval, naj se umiri. Kršitelj se je nato umiril, v rokah pa je še vedno držal steklo. Nato je bil videti, kot da je popolnoma obnemogel in da se bo zgrudil. Policist P1 je pospravil pištolo, policist P2 pa je hotel pomagati kršitelju. Takrat pa je ta sunkovito odskočil in začel bežati. Bežečega kršitelja sta opazila tudi policist in policistka iz druge patrulje in ga prestregla. Policist P3 je zoper kršitelja izvedel ključ na komolcu s podiranjem na tla. Policistka pa ga je vklenila.

9. APEL AMNESTY INTERNATIONAL PROTI UPORABI IN PRODAJI ELEKTRIČNIH PARALIZATORJEV

Amnesty International apelira na vlade držav, naj se ustavi prodaja in uporaba električnih paralizatorjev taser, dokler se ne opravijo neodvisne in nepristranske medicinske raziskave o škodljivih učinkih električnih paralizatorjev. V izjavi za javnost²⁹ je dne 2. 6. 2004 podjetje Taser International navedlo, da Amnesty International še naprej poziva k testiranju, pri čemer pa noče pripraviti specifičnih zdravstvenih/medicinskih protokolov, ki bi zadovoljili njihovo zaskrbljenost, čeprav jih neprestano prosijo, da to storijo. V izjavi so jih pozvali, naj nanje naslovijo zaprosilo za specifični medicinski protokol za testiranje. Kot drugo možnost pa so jih pozvali, da se sestanejo in skupaj izberejo skupino medicinskih strokovnjakov, ki bodo ustrezali zahtevi Amnesty International po neodvisnosti. Skupno študijo bi Taser International in Amnesty International financirala vsak do polovice. Po naših podatkih se Amnesty International kljub večim pozivom ni odzval.

Tudi v Sloveniji je Amnesty International poslal apel MNZ in Državnemu zboru Republike Slovenije, da prepove prosto prodajo električnih paralizatorjev ter da se prepove njihova uporaba v Republiki Sloveniji (tudi v policiji). V ta namen so na stojnicah delili državljanom dopisnice in jih pošiljali na MNZ in pošiljali sporočila po faxu. Skupaj je na UUP GPU prispelo 122 dopisnic, 166 sporočil po faxu in dopisa dveh srednješolskih razredov s podpisi dijakov.

Amnesty International Slovenije izraža bojazen, da z uvedbo električnih paralizatorjev ne bo upoštevana možnost za uporabo najmilejših prisilnih sredstev. Vendar ta strah izhaja iz nepoznavanja naše zakonodaje, saj smejo policisti v skladu z 51. členom Zakona o policiji uporabiti le tisto prisilno sredstvo, s katerim opravijo nalogo z najmanjšimi škodljivimi posledicami za osebo. To prisilno sredstvo je pri nas v primerjavi s fizično silo, plinskim razpršilec in palico hujše prisilno sredstvo, v ZDA, na primer, pa je električni paralizator uvrščen takoj za strokovnimi prijemi, hujša prisilna sredstva pa so tam strokovni udarci, meti, plinski razpršilec in palica.

V medijih je bilo precej polemik tudi glede nadzora nad uporabo električnih paralizatorjev. Bojazen pred zlorabo, ki jo navaja Amnesty international Slovenije, obstaja pri uporabi vseh prisilnih sredstev, vendar razvoj tehnologije prinaša tudi revolucijo pri nadzoru nad uporabo prisilnih sredstev. Vsaka naprava ima v zadnji strani vgrajen informacijski modul, v katerem se natančno shranita datum in čas vsake uporabe, ti podatki so pomembni prav pri ugotavljanju prekomerne in neupravičene uporabe sile. Taser M-26 ali novejši model Taser X-26 tako dajeta odlične možnosti za spremljanje vzorcev uporabe in preprečujeta zlorabo. Podatke pa je možno preveriti z uporabo navadnega računalnika. Poleg tega je v vsakem naboju shranjenih do 40 lističev – konfetov, ki se raztresejo ob vsaki sprožitvi orožja, na njih pa je zapisana serijska številka naboja, tako da je možno ugotoviti, kateri policist je uporabil taser.

Ne strinjamo se z zahtevo Amnesty International glede prepovedi uporabe električnih paralizatorjev v policiji, medtem ko se naša stališča vsebinsko ne razhajajo glede njihovih zahtev, navedenih v poročilu o uporabi električnih paralizatorjev v ZDA.

²⁹ Vir: Dokumenta podjetja Taser International.

10. ZAKLJUČEK IN PREDLOGI

Kot smo navedli že v uvodnem poglavju, se slovenska policija za poskusno uvedbo električnih paralizatorjev odloča z namenom, da se zmanjšajo posledice uporabe prisilnih sredstev pri državljanih in policistih ter da se policistom omogoči boljša zaščita pred napadalci, ki uporabljajo najrazličnejša nevarna sredstva ali načine napadov, s katerimi ogrožajo zdravje in življenje policistov in tudi drugih oseb. Z uvedbo električnega paralizatorja bi tako zapolnili vrzel med strelnim orožjem in drugimi prisilnimi sredstvi, s katerimi ne moremo varno in učinkovito obvladati upiranja oseb ali odvrniti napada.

Električni paralizator je ob določenih pogojih edina alternativa strelnemu orožju, pri uporabi katerega pa so nedvoumno bistveno hujše posledice kot pri uporabi električnega paralizatorja. Kot smo že omenili, se lahko z uporabo električnega paralizatorja v določenih situacijah izognemo uporabi strelnega orožja, kar se najpogosteje lahko zgodi v zaprtih prostorih (policist se nima možnosti umakniti, s tradicionalnim prisilnimi sredstvi pa se napadalca ne da obvladati, opozorilnega strela ni mogoče izstreliti itd.).

Z vidika ogroženosti policistov naj omenimo, da so v letu 2004 policisti izvedli preko 46.000 intervencij zaradi različnih varnostnih dogodkov in pri tem obravnavali 40.291 kršitev zakona o prekrških zoper javni red in mir, od česar se je 9.991 kršitev nanašalo na motenje in ogrožanje varnosti v zasebnih prostorih. Največ kršitev zakona o prekrških zoper javni red in mir je bilo storjenih na cestah, ulicah in trgih, in sicer 17.180, v stanovanjih jih je bilo 10.991, v gostinskih objektih 5.845, na javnih shodih in prireditvah 584 idr. Policisti so vzpostavljali javni red kar pri 134 kršitvah, pri katerih je sodelovalo pet ali več kršiteljev. Najpogostejše so bile v gostinskih lokalih in na javnih prireditvah. Kršitelji so bili pogosto pod vplivom alkohola, še zlasti člani navijaških skupin različnih športnih klubov.

Poleg tega moramo z vidika ogroženosti policistov omeniti še, da se policisti pri opravljanju nalog čedalje pogosteje srečujejo s primeri, ko so kršitelji oboroženi. V postopkih zaradi kaznivega dejanja ali prekrška so policisti v letu 2004 zasegli 855 kosov različnega orožja, od tega 153 pištol, 80 pušk, 114 kosov plinskega orožja, 321 kosov hladnega, 111 kosov lovskega, 36 kosov zračnega orožja, eno orožje s tetivo ter 39 kosov drugega orožja in 41 bomb.

Predlagamo, da se električni paralizator poskusno za obdobje 12 mesecev uvede v specialno enoto (v nadaljevanju SE), mobilni kriminalistični oddelek (v nadaljevanju MKO) in na nekatere policijske postaje (v nadaljevanju PP). Na PP bi električni paralizator uporabljali policisti v policijskih patroljah ali intervencijskih skupinah, katerih prednostna naloga je opravljanje intervencij. Policisti in kriminalisti, ki bodo električni paralizator uporabljali pri svojem delu (po šest iz vsake enote), se bodo morali pred tem udeležiti usposabljanja za njegovo uporabo. Po končani poskusni dobi se opravi analiza, na podlagi katere se odloči o postopni uvedbi električnih paralizatorjev tudi v drugih policijskih enotah.

Glede na varnostno problematiko predlagamo, da se z električnimi paralizatorji najprej opremijo policisti naslednjih policijskih enot:

- PP Ljubljana Bežigrad,
- PP Ljubljana Center,
- PP Ljubljana Moste,
- PP Ljubljana Šiška,
- PP Ljubljana Vič,
- PP Maribor I,
- PP Maribor II,
- PP Novo mesto,
- PP Celje,

- MKO UKP PU Ljubljana,
- SE GPU.

Na policijske postaje se v kolektivno zadolžitev dodeli po en, v MKO UKP PU Ljubljana en in v SE GPU dva električna paralizatorja. Pripravijo se usmeritve za evidentiranje in nadzor nad uporabo električnih paralizatorjev³⁰ ter za njihovo shranjevanje.

KONČNI PREDLOGI:

1. Gradivo s predlogi se sprejeme.
2. Električni paralizator se s 1. 1. 2006 poskusno, za eno leto, uvede na devetih PP, MKO UKP PU Ljubljana in v SE GPU.
3. Ustanovi se delovna skupina, ki nadzira in analizira uporabo električnih paralizatorjev ter po enem letu izdela poročilo.
4. MNZ se pošlje poročilo s predlogom, da se sproži postopek za zagotovitev zakonske podlage za ustavitev proste prodaje električnih paralizatorjev oziroma za zaostritev pogojev za njihovo prodajo.

Poročilo so pripravili Janez Rupnik, UUP GPU, dr. Alenka Trstenjak Drnovšek, KS GPU, Ivo Holc, PA, Vladimir Pocek, SGDP, Drago Toporiš, SE, in Robert Ferenc, UUP GPU.

Janez Rupnik
VODJA DELOVNE SKUPINE

³⁰ Zaradi nadzora mora vodstvo policijske enote poleg nadzora nad uporabo kartuš, po lastni presoji, vendar vsaj enkrat tedensko, nadzirati uporabo električnega paralizatorja tudi s pomočjo ustreznega računalniškega vmesnika. V primeru ugotovitve nepravilnosti, ki kažejo na nestrokovno, nezakonito ali neevidentirano uporabo, takoj ustrezno ukrepa. Ker bodo električni paralizatorji v kolektivni zadolžitvi, morajo vodstva policijskih enot zagotoviti tak nadzor nad hrambo kartuš in električnih paralizatorjev, da ne pridejo v roke nepoklicanim osebam, ter nad njihovim izdajanjem in prevzemom ob nastopu službe oziroma zaključku službe policistov.